

VII. Videnskabelige Samlinger og Anstalter.

1. Universitetsbibliotheket.

I Skrivelse til Konsistorium af 9. Maj 1882 gjorde Universitetsbibliothekaren opmærksom paa, at den Arbejdskraft, Bibliotheket raadede over, var altfor lille, hvorfor der ogsaa paa Lønningsforslaget var optaget Forslag om Oprettelsen af en fjerde Assistentplads. Da Savnet af tilstrækkelig Arbejdskraft imidlertid stadig blev mere og mere føleligt, anmodede han Konsistorium om at virke hen til, at der saa snart som muligt gjordes noget for at raade Bod paa denne Mangel, uafhængig af, hvorledes det gik med Lønningssagen.

Ved Bibliothekets Overflyttelse til dets nuværende Lokale i 1861 oprettedes to nye Pladser, hvad der var en naturlig Følge dels af Literaturens stadig tiltagende Forøgelse, dels af den langt større Benyttelse af Bogsamlingen, man i den nye Bygning mente at kunne gjøre Regning paa. At man i sidste Henseende ikke tog Fejl, fremgik allerede af den Kjendsgjerning, at medens man i det gamle Lokale kunde nøjes med en oven i Kjøbet meget lille Læsestue, viste det sig snart, at de to, hver for sig meget større Læseværelser i den nye Bygning ikke sjældent vare utilstrækkelige til at afgive Plads til de mange besøgende. Udlaanet havde i de senere Aar i Gjennemsnit beløbet sig til mellem 15 og 16,000 Bind om Aaret, medens der havde været benyttet mellem 13 og 14,000 Bind i Læseværelserne. Til Belysning af disse Tal bemærkede han, at ved det store kgl. Bibliothek, hvor Personalet næsten var dobbelt saa stort som ved Universitetsbibliotheket, idet det bestod af en Bibliothekar, 2 Underbibliothekarer, en Inspektør ved Udlaanet, 5 Assisterter og 2 Bude¹⁾, havde der i Aarene 1876—81 i Gjennemsnit været fremtaget 30,000 Bind om Aaret til Publikums Brug, 3: kun et ubetydeligt større Antal end ved Universitetsbibliotheket, om end i øvrigt Forholdet mellem de udlaante og de paa Læsesalen benyttede Bøger stillede sig meget forskjelligt paa de to Steder.

Saa store Krav som denne forholdsvis overordentlig stærke Benyttelse af Universitetsbibliotheket stillede til Personalets Kræfter, var dog det herhen hørende Arbejde altid fuldt ud blevet udført, om end undertiden kun med den største Anstrængelse. Men paa den anden Side havde dette kun kunnet ske derved, at meget andet Arbejde, af stor Betydning for Bibliotheket selv, i større eller mindre Grad havde maattet forsømmes. Det havde saaledes til sine Tider været meget vanskeligt at faa alle de ny erhvervede Bøger indførte i Katalogerne, og da han tiltraadte Bibliothekarembedet, forefandt han flere tusinde Bind, som af denne Grund vare lagte til Side og saaledes unddragne Publikum. Det havde været umuligt i Tide at bøde paa de i Forfald gaaende Kataloger, og Følgen var blevet den overordentlig slette Tilstand, hvori disse nu befandt sig. Det havde været umuligt at numerere Bøgerne i Bibliotheket, en Foranstaltning, som var gennemført i næsten alle andre Bibliotheker, og som var af stor Betydning, dels fordi den sparede Tid ved Opsøgningen af Bøgerne, dels fordi den gjorde det muligt, at Budene kunde tage Del i dette Arbejde, dels endelig fordi den forhindrede, at de Bøger, der havde været udlaante, indsattes paa urigtig Plads. Han havde vel i sin Embedstid gjort, hvad der var muligt, for at forbedre Tilstanden, og paa et enkelt Punkt stillede Sagen sig ganske vist ogsaa noget gunstigere end før; men i alle Retninger, hvor det behøvedes, at tilvejebringe en gennemgribende Forandring, vilde under de nu værende Forhold være

¹⁾ Ved Universitetsbibliotheket er ansat en Bibliothekar, en Underbibliothekar, 3 Assisterter og et Bud.

en Umulighed, saa meget mere som der baade Aar for Aar stilledes større Krav til Bibliothekets Personale paa de Punkter, hvor der allerede blev arbejdet, og der desuden bestandig kom nye Krav til. Den danske Literatur, der helt og holdent afgaves til Bibliotheket, var saaledes i stadig Tilvæxt. Medens der i Finansaaret 1864—65 afleveredes 1509 danske Bøger og Smaaskrifter, i 1865—66 1847, afleveredes der i 1878—79 2636, i 1879—80 2930, i 1880—81 2990. Da nu ethvert af disse Skrifter, førend det kunde blive tilgængeligt for Publikum, maatte gjenneengaa en Række Stadier, der alle betegnedes ved Arbejde, indsaas det, at allerede den aarlige Forøgelse af den danske Literatur stillede et stadig stigende Krav til Bibliothekets Arbejdskraft. Men Forholdet var ikke anderledes med den fremmede Literatur, som dels kjøbtes, dels skjænkedes til Universitetet. Efter at Bibliotheket i 1873 havde faaet et Tilskud til sin Normalsum af 3800 Kr., havde der naturligvis kunnet kjøbes adskillig flere Bøger end tidligere, og Antallet af Gaver og af Erhvervelser var Aar for Aar tiltaget betydelig, saa at det samlede Antal af dem for Tiden beløb sig til flere tusinde Bind om Aaret. Alt dette betegnede dog kun Forøgelse af Arbejdet paa Punkter, hvor der i Forvejen arbejdedes; men der var ogsaa kommet adskilligt ganske nyt Arbejde til. Skjønt nemlig selve Katalogiseringen besørgedes ved ekstraordinære Medhjælpere, gav den dog ogsaa Bibliothekets faste Personale en hel Del at bestille, hvad han nærmere udviklede. Men dette Arbejde krævede megen Tid, og hertil kom endnu, at der ved Indførelsen af den nye Literatur i de nye Kataloger stilledes større Fordringer til Titlernes Fuldstændighed og Nøjagtighed end tidligere. Hertil kom endnu, at ogsaa den nærmeste Fremtid meldte sig med Krav, som ikke kunde overhøres, og at det bl. a. af Hensyn til den lange Tid, der vilde medgaa, førend den nye Katalog blev helt færdig, vilde være aldeles nødvendigt, at man, uafhængig af Arbejdet paa denne, tog fat paa en foreløbig Fornyelse af nogle af de Partier i de ældre Kataloger, som vare gaaede mest i Forfald. Det var derfor af den allerstørste Vigtighed for Bibliothekets hele Virksomhed, at dets Arbejdskraft snarest muligt forøgedes.

I denne Henseende udtalte han da først Ønsket om Oprettelsen af en 4de Assistentplads. Hvad den eventuelle Lønning for denne angik, bemærkede han, at da det syntes ubilligt at fratage det nuværende Bibliothekspersonale noget af den Andel, det hidtil havde haft i det af det Classenske Fideikommis ydede Tilskud til Lønningerne, vilde den nye Assistent ikke kunne gjøre Regning paa nogen Andel heri, og ved Fastsættelsen af Lønningen maatte denne Omstændighed nødvendig tages med i Betragtning. Imidlertid vilde det Arbejde, der vilde indvindes for Bibliotheket ved Oprettelsen af en ny Assistentplads, endnu ikke være tilstrækkeligt for dets Behov, og han foreslog derfor tillige at forlænge Bibliothekets daglige Arbejdstid. Der var næppe mange offentlige Bibliotheker i Evropa, der havde en saa kort Arbejdstid som Universitetsbibliotheket — 4 Timer — og selv ved det store kgl. Bibliothek var Arbejdstiden 5 Timer om Dagen. Det vilde derfor være lige saa rimeligt som for Bibliothekets Interesse vigtigt, om Arbejdstiden hos os forlængedes med i det mindste 1 Time om Dagen, og begyndte Kl. 10 i Stedet for som nu Kl. 11. Herfor var det imidlertid en udtrykkelig Forudsætning, at i det mindste den Del af Bibliothekets Personale, som blev lønnet af den samlede Lønningssum, fik en til Tidens Forlængelse svarende Forhøjelse af sine Lønninger. De nuværende Lønninger vare saa smaa, at de

paagjældende vare henviste til at søge Indtægt ved Arbejde uden for Bibliotheket; delvis at afskære dem fra Muligheden hertil uden samtidig at give dem nogen Erstatning, vilde være saa meget uretfærdigere, som de alle havde modtaget deres Ansættelse under Forudsætning af en daglig Arbejdstid paa 4 Timer. Dernæst forudsatte han, at den forlængede Arbejdstid kun skulde komme Bibliotheket selv og ikke direkte Publikum til gode, eller med andre Ord, at Bibliotheket ligesom hidtil kun skulde være 4 Timer om Dagen aabent for besøgende, og at den femte Time udelukkende skulde anvendes til Fremme af Bibliothekets indre Arbejder. Kun paa denne Maade vilde der virkelig være vundet noget for Institutionen.

Disse Indstillinger anbefalede Konsistorium varmt i Skrivelse af 23. Maj. Hvad angik den ved en Forlængelse af Arbejdstiden nødvendiggjorte Forøgelse af Lønningerne, ansaa Konsistorium det for rettest, at den blev af samme Størrelse som hin, nemlig $\frac{1}{4}$ af de nuværende Lønninger med Tillæg Lønningen for den nye Assistentplads burde formentlig sættes til det Beløb, hvortil den var ansat i Lønningsforslaget, jfr. Aarb. f. 1881—82 S. 48—19, + $\frac{1}{4}$ heraf. Lønningerne vilde herefter blive:

Ass. Fridericia oppebar nu i Lønning og Till.	1750 Kr.,	hertil $\frac{1}{4}$,	i alt 2187 $\frac{1}{2}$ Kr.
— Gjellerup	1150	— $\frac{1}{4}$,	— 1437 $\frac{1}{2}$
— Jensen	840	— $\frac{1}{4}$,	— 1050
Den nye Assistentplads foreslaas som tidl. til	900	— $\frac{1}{4}$,	— 1125

Med Hensyn til, at den fjerde Assistentplads saaledes vilde blive aflagt med et større Beløb end den tredje Assistentplads, bemærkede Konsistorium, at den fjerde Assistent ikke vilde faa Andel i det Classenske Fideikommis' Tilskud til Lønningerne, hvorhos det maatte erindres, at den i Lønningsforslaget foreslaaede Lønning for dennes Vedkommende herved vilde være indtraadt, ikke derimod for de andre Assisterter. Konsistorium indstillede derfor, at der paa Finanslovsforslaget f. 1883—84, Universitetets Udgiftspost 1 c, maatte optages et Beløb af 1125 Kr., som Lønning for en fjerde Assistent samt et Beløb af 935 Kr. som Tillæg til de 3 nuværende Assisterter Lønninger. Disse Beløb optoges derefter paa Finanslovsforslaget f. 1883—84.

Under 22. Sept. 1882 indsendte Universitetsbibliothekaren et Andragende fra Assistent Jensen om fra 1. Oktbr. s. A. i 6 Maaneder at maatte blive fritaget for sin Virksomhed ved Bibliotheket for af Helbreds Hensyn at kunne opholde sig i Syden samt om, at hans Forretninger maatte blive varetagne af en Vikar uden nogen Udgift for ham. Universitetsbibliothekaren anbefalede varmt Andragendet, men androg samtidig om, at en anden maatte blive konstitueret i hans Plads, i hvilken Henseende han nævnede Cand. philol. S. Larsen, der i længere Tid havde været sysselsat ved Bibliotheket, baade med Katalogiseringsarbejde og med andet Arbejde. Heldigst vilde det dog være, at han ansattes som fjerde Assistent med den foreslaaede Lønning af 900 Kr. Konsistorium anbefalede i Skrivelse af 25. Sept. Andragendet og Bibliothekarens Indstilling, saaledes at Beløbet udrededes paa forventet Tillægsbevilling. Under 2. Oktbr. bevilgede Ministeriet Rejsetilladelsen — som det senere ved Skrivelse af 6. Marts 1883 forlængede til 1. Juni¹⁾, men udtalte, at det ikke kunde gaa ind paa, at

¹⁾ Da Assist. Jensen havde indgivet Andragendet herom til Ministeriet, tilkjendegav Konsistorium under 29. Marts 1883 Universitetsbibliothekaren til Bekjendtgørelse for Jensen, at Andragendet burde have været tilstillet Konsistorium for derefter

der i Henhold til forventet Tillægsbevilling afholdtes Honorar eller Lønning i denne Mellemtid til en Vikarius eller en fjerde Assistent.

Dette Afslag foranledigede Bibliothekaren til en ny Henvendelse til Konsistorium i Skrivelse af 7. Oktbr. Han udtalte, at en saa betydelig og over et saa langt Tidsrum rækkende Formindskelse af Bibliothekets Arbejdskraft vilde lamme dets Virksomhed i en saadan Grad, at Følgerne ikke vare til at beregne. Saaledes som Forholdene nu vare, kom hele Udlaanet til at hvile paa en eneste Assistent; men det var umuligt for et enkelt Menneske at udføre dette Arbejde længere end ganske kort Tid, hvis han ikke skulde oplides. Selv naar der var to til at udføre Arbejdet, sløge deres Kræfter ofte ikke til, og det maatte her ved erindres, at alt, hvad der stod i Forbindelse med Udlaanet, maatte være afsluttet fra den ene Dag til den anden, hvis ikke det hele skulde komme i uopløselig Forvirring. Han raadede vel over en lille Sum til extraordinær Medhjælp; men den vilde, naar den anvendtes til Medhjælp ved Udlaanet, være fuldstændig opbrugt om et Par Maaneder, saa at han for de resterende 4 Maaneder af Finansaaret maatte undvære baade Assistance ved Udlaanet og den extraordinære Hjælp ved Udførelsen af Bibliothekets indre Arbejder. Han androg derfor indtrængende om, at Udgiften til en Vikar — for 6 Maaneder 450 Kr. — maatte bevilges, muligvis af Universitetets extraordinære Udgiftskonto. Da Konsistorium ved Skrivelse af 11 Oktbr. varmt anbefalede denne Indstilling, bevilgede Ministeriet under 20. s. M. Beløbets Udbetaling paa den anførte Maade, saaledes at der paa Forslaget til Tillægsbevillingsloven for 1882—83 gjordes en Bemærkning om Kontoens Anvendelse til dette Øjemed.

I Stedet for de paa Finanslovsforslaget optagne Beløb 1125 Kr. + 935 Kr. = 2060 Kr., blev der ved Finansloven f. 1883—84 bevilget extraordinært et Beløb af 1600 Kr., hvilket Beløb i Henhold til Ministeriets Skrivelse af 28. Apr. 1883 anvises til Udbetaling efter nærmere Rekvisition af Bibliothekaren.

— Da Assist. Jensen efter at være vendt tilbage fra Udlandet ikke var i Stand til atter at gjenoptage sin Virksomhed, blev han, efter Andragende, af Konsistorium afskediget fra 1ste Juli 1883 at regne. Konsistorium gjorde under 22. Juni s. A. Indstilling til Ministeriet om, at der maatte tilstaas ham en aarlig Understøttelse af Universitetets Udgiftspost 6 c, der, beregnet paa sædvanlig Maade, vilde udgjøre 168 Kr. Ministeriet tilskrev imidlertid under 27. s. M. Konsistorium, at det ikke fandt tilstrækkelig Anledning til at udvirke ham en saadan Understøttelse af Universitetet.

— Da den ved Finansloven f. 1881—82 givne Bevilling af 1700 Kr. aarlig i 3 Aar til Katalogarbejder vilde udløbe med Finansaaret 1883—84, gjorde Universitetsbibliothekaren under 7. Maj 1883, efter nærmere at have udtalt sig om Arbejdets Fremgang, Indstilling om Fornyelse af Bevillingen med samme Beløb som hidtil og ligeledes paa 3 Aar, idet han bemærkede, at der af Beløbet fremdeles vilde medgaa 1,100 Kr. til Udarbejdelsen af den alfabetiske Katalog og Resten 600 Kr. dels til at afholde Udgifterne til Papir, Kapsler og lignende, dels til Udarbejdelse af den systematiske Katalog. Konsistorium anbefalede Indstillingen under 29. s. M. hvorefter Forslaget optoges paa Budgettet f. 1884—85 og bevilgedes ved Finansloven for samme Aar.

med dettes Erklæring at forelægges for Ministeriet, og paalagde ham at drage Omsorg for denne Fremgangsmaades Iagttagelse i fremtidige lignende Tilfælde.

— Om den ved den Arnemagnæanske Haandskriftsamling ansatte Bibliothekar og Fastsættelsen af Embedsforholdet mellem denne og Universitetsbibliothekaren, se neden for under den Arnemagnæanske Stiftelse

— I Skrivelse af 21. Novbr. 1881 henlede Universitetsbibliothekar Birket Smith Konsistoriums Opmærksomhed paa, at Universitetsbibliotheket i 1882 vilde have bestaaet i 400 Aar, idet Universitetets Vicekansler Peder Albretsen i Aaret 1482 skjænkede nogle Bøger til det filosofiske Fakultet og derved lagde Grunden til Universitetsbibliotheket, og at det formentlig vilde være passende at mindes dette Jubelaar ved et Skrift, som omhandlede Bibliothekets ældre Historie indtil 1728. Efter Konsistoriums Anbefaling bifaldt Ministeriet under 24. Decbr. s. A. Indstillingen, saaledes at det overdroges Universitetsbibliothekaren at udarbejde dette Mindeskrift.

I Oktbr. 1882 var Skriftet færdig trykt. Udgifterne udgjorde i alt 1,451 Kr. 85 Ø. der afholdtes af Universitetets og Kommunitetets ekstraordinære Udgifterposter, halvt af hver.

2. Den Arnemagnæanske Stiftelse.

Medens Kommissionen for den Arnemagnæanske Stiftelse i det hele havde været henvist til at virke for Stiftelsens Formaal ved Hjælp af dens forholdsvis ringe Kapital, var der fra ældre Tid til Lønning af den ved Kommissionen ansatte Sekretær af Finanserne blevet bevilget et Beløb af 300 Rd. aarlig, jfr. Lindes Medd. f. 1849—56 S. 1022, Matzen Univ. Retshist. II S. 340. Denne Sum havde i de aarlige Finanslove været opført paa Universitetets Budget; i Lønningsloven af 12. Jan. 1858 § 9 var Sekretæren særlig anført blandt de ved Universitetet antagne Bestillingsmænd, der skulde lønnes af de ved bemeldte § til Ministeriets Raadighed stillede 20,000 Rd., og Lønnen var nu indbefattet under den ved L. 25. Marts 1871 § 8 bestemte samlede Sum af 25,250 Rd., der var stillet til Ministeriets Raadighed for dermed at lønne de ved Universitetet og Kommunitetet ansatte Bestillingsmænd og Betjente samt til Medhjælp ved de med begge Stiftelser forbundne særlige Instituter og Samlinger.

Ved kgl. Resol. 9 Juni 1850 Nr. 7 var det fastsat, at den ommeldte Sekretærpost vilde være at inddrage, naar den daværende Sekretær (Jon Sigurdsson) fratraadte Posten, og i Forbindelse hermed var det bestemt, at det ommeldte Bidrag af Finanserne, der havde været tilskudt til Sekretærens Løn, derefter blev, »under Forudsætning af, at det efter Postens Ophør vedblivende kan tilflyde Stiftelsen, at anvende til Honorar for Redaktionsarbejde ved Udgivelsen af de af Kommissionen til Trykken befordrede Skrifter og til speciel Godtgjørelse for saadanne Arbejder, som Sekretæren hidtil har udført, for saa vidt disse ikke kunne enten erholdes besørgede ved Stiftelsens Stipendiarier eller overtages af Kommissionens egne Medlemmer.« Da nu J. Sigurdsson var afgaaet ved Døden i Decbr. 1879, maatte altsaa Sekretærposten derved betragtes som inddraget, og Kommissionen androg derfor under 31. Jan. 1880 paa, at det til denne Posts Lønning hidtil bevilgede Beløb fremtidig, og navnlig fra 1. s. M. maatte blive anvist til Udbetaling til Kommissionen til Anvendelse paa den i Resolutionen fastsatte Maade, navnlig til Honorar for Redaktionsarbejde ved de af Kommissionen udgivne Skrifter og til Godtgjørelse for Sekretærføretninger ved Kommissionen.

Ligesom Kommissionen, efter at Sekretærposten var bortfaldet, ikke vilde

kunne undgaa at anvende en Sum til speciel Godtgjørelse for Besørgelsen af de egentlige Sekretærforretninger, saaledes var det af saa meget større Vigtighed for Stiftelsen at kunne erholde et Beløb til Disposition til Honorar for Redaktionsarbejde ved Udgivelse af de af Kommissionen til Trykken befordrede Skrifter, som et saadant Redaktionsarbejde havde henhørt til de Hverv, der maatte anses at paahvile Sekretæren, navnlig ogsaa efter den traditionelle Opfattelse af denne Posts Karakter, og som kunde fordres udførte af ham uden særligt Vederlag, hvoraf det altsaa var en Følge, at Stiftelsens Stilling vilde blive i væsentlig Grad forringet, naar den ikke ved Sekretærpostens Inddragelse erholdt det omhandlede Tilskud. Efter Resolutionens Indhold saa vel som efter dens Motiver maatte det ogsaa antages, at det ikke havde været dens Tanke, at der skulde gjøres Forandring med Hensyn til selve Tilskuddet til Stiftelsen, men kun med Hensyn til den Form, hvorunder det blev givet, idet det ikke var fundet nødvendigt at vedligeholde Sekretærposten som et særligt Embede, hvorimod det var blevet anset hensigtsmæssigt, at Beløbet paa en friere Maade af Kommissionen kunde anvendes til Bestridelsen af de Arbejder, som Sekretæren hidtil havde udført, eller som i øvrigt maatte anses at have paahvilet ham. Vel var derhos den i Resolutionen givne Bestemmelse om Tilskuddets fremtidige Anvendelse betinget af den Forudsætning, at dette, som det hed, »efter Postens Ophør vedblivende kan tilflyde Stiftelsen«; men herved maatte der, efter alt, hvad der forelaa, antages alene at være sigtet til, at Forholdene i det hele ikke væsentlig maatte forandre sig, hvilket ikke var Tilfældet, idet Kommissionen virkede med ganske lignende smaa Pengemidler som tidligere, og den i øvrigt, navnlig ogsaa i den senere Tid, havde udviklet en ikke ubetydelig literær Virksomhed, medens der derhos henlaa en saa overordentlig stor Skat af gamle nordiske Haandskrifter, som det fortrinsvis maatte være Stiftelsens Opgave efterhaanden at kunne udgive i Trykken. Dersom det ikke havde været Tanken, at Tilskuddet vedblivende skulde tilflyde Stiftelsen, vilde der ikke have været Grund til at give saadanne organisatoriske Bestemmelser om dets Anvendelse i Fremtiden, som sket ved Resolutionen.

Kommissionen udtalte derfor det Haab, at det her omhandlede Tilskud, der ved Resol. 9. Juni 1850 i det samme eller et beslægtet Øjemed var substitueret i Stedet for den hidtil bevilgede Sekretærlønning, fremtidig maatte kunne tilflyde Stiftelsen.

Efter at der af Ministeren var stillet Ændringsforslag til Tillægsbevillingslovforslaget for 1879—80, blev det omhandlede Beløb ved Tillægsbevillingsloven for dette Finansaar bevilget til Anvendelse paa den i Resol. af 9. Juni 1850 Post 7 fastsatte Maade. Det udbetales i Følge Ministeriets Skrivelse af 17. Decbr. 1880 fjerdingaarsvis til en af Stiftelsens Eforer.

— I Skrivelse af 7. Novbr. 1882 forelagde Kommissionen Ministeriet en udførlig Indstilling om at erholde en Bevilling af Statskassen til Ansættelse af en Bibliothekar ved Stiftelsen. Den gjorde opmærksom paa, at medens Fund. 18. Jan. 1760 (Lindes Medd. f. 1849—56 S. 777 ff.), ganske vist med Føje, lagde en særdeles Vægt paa Stiftelsens Virksomhed for Udgivelsen af trykte Skrifter, viste den derimod en forholdsvis ringere Interesse for Haandskriftsamlingen som saadan. Til denne, som skulde forvares paa Universitetsbibliotheket i visse Skabe for sig selv, var der kun bestemt 40 Kr. aarlig, som skulde betales til Underbibliothekaren (famulus bibliothecæ) for at have den under Opsigt og Ansvar; han skulde have Nøglen til Skabene og, naar det af ham forlangtes,

være tilstede for at aabne for Stipendiarerne (Fund. §§ 5—8). Denne Ordning, hvorefter Manuskripterne beroede paa Universitetsbibliotheket som en særskilt Samling, der ikke var undergivet Universitetsbibliothekarens Forsorg, men alene Underbibliothekarens Opsigt mod det anførte Vederlag af 40 Kr. aarlig, var endnu den bestaaende. At der i ethvert Fald for det ommeldte ringe fundatsmæssige Honorar ikke kunde fordres eller ventes nogen betydelig Virksomhed for Haandskriftsamlingen, var en Selvfølge. Hvad særlig angik Katologisering af Haandskrifterne, bemærkede Kommissionen, at der havde en meget kortfattet, ufuldstændig og mangelfuld haandskrevet Katalog over dem, affattet kort efter Arne Magnussens Død af Jon Olafsson. Denne Katalog omtaltes i Fundatsen, og der fandtes i den ingen Antydning af, at der skulde udarbejdes en omhyggeligere Katalog, eller at der af Stiftelsens Midler skulde anvendes noget Beløb til Katalogarbejde, hvorimod der blandt den Række Arbejder, der forudsattes udførte af Stipendiarerne, alene anførtes (§ 10), at de skulde udarbejde tydelige Oversigter over Manuskripterne, »af hvilke saa vel deres Ælde og Troværdighed kan erfares, som hvad Sammenhæng den deri afhandlede Materie, naar den er historisk, har med den almindelige nordiske Historie«, ved hvilken Bestemmelse maaske snarere tænktes paa Monografier over enkelte Manuskripter eller Oldskrifter end paa et Katalogarbejde. Ogsaa i denne Henseende var Forholdet endnu omtrent, som da Fundatsen udfærdigedes; der havde kun den oven nævnte, af J. Olafsson udarbejdede, skrevne Katalog. Der var i en meget lang Aarrække fra Kommissionens Side saa vidt muligt blevet virket for Udarbejdelsen af en ny Katalog, navnlig ved Stiftelsens Sekretær og Stipendiarer; men til Dels paa Grund af Arbejdets store Vanskeligheder var det kun lykkedes at tilvejebringe spredte Forarbejder til en Katalog. Ligeledes var den store Mængde Diplomer paa Papir endnu uregistreret.

Den Arnemagnæanske Haandskriftsamling var i Virkeligheden af et ganske overordentligt, i Ind- og Udland almindelig anerkjendt Værd. Medens Samlingerne i Stockholm, Upsala, Christiania, Lund og det store kgl. Bibliothek kun indeholdt forholdsvis faa islandske Manuskripter, og medens der uden for Norden kun ganske undtagelsesvis fandtes noget islandsk Manuskript af Betydning, indeholdt den Arnemagnæanske Haandskriftsamling henved 2000 Pergaments- og Papirhaandskrifter, hvoraf den største Del var islandske Haandskrifter, og en stor Del norske eller danske Haandskrifter samt end videre en meget talrig Række Diplomer. Da Fundatsen af 1760 affattedes, vare Dyrkerne af den nordiske Oldtidsvidenskab faa og Benyttelsen af Manuskriptsamlingen kun ringe, ligesom ogsaa dens Værd den Gang ikke i sit fulde Omfang var erkjendt; men nu efterhaanden i en lang Tidsperiode havde Studiet af oldnordisk Sprog og Literatur vundet et betydeligt, større og større Opsving, og de Skatte, den Arnemagnæanske Samling frembød, droge nu aarlig Videnskabsmænd fra Sverige, Norge, Tyskland og England hertil. Den havde, hvad der var tilstrækkelig bekjendt, gjort Kjøbenhavn til Centrum og det naturlige Hovedsæde for Studiet af nordisk Filologi, og det kunde næppe bestrides, at Samlingen ikke lidet bidrog til at give Hovedstaden dens literære Anseelse i Udlandet. Samlingens Rigdomme vare derhos udtømmelige. Der var overhovedet saa overordentlig meget at gjøre for nordisk Sprog og Literatur; enhver Forsker vilde stedse finde noget nyt, og da Interessen for den nordiske Oldtidsvidenskab stedse vandt større Udbredelse, kunde det forudses, at Samlingens Værd i Fremtiden vilde blive i større og større Grad anerkjendt.

Naar man saa hen til den literære, og, som det vistnok ogsaa maatte siges, nationale Betydning, som denne i sin Art ene staaende Samling efter det anførte havde, maatte det uden Tvivl erkjendes, at den fuldkommen egnede sig til at stilles i Klasse med andre af Landets offentlige Samlinger, hvortil betydelige Summer aarlig udrededes af Statskassen.

Efter det anførte vilde der formentlig være god Grund for Staten til at yde den Arnemagnæanske Stiftelse, hvis Pengemidler efter Fundatsen hovedsagelig vare bestemte til anden Anvendelse, nemlig til Udgivelsen af trykte Skrifter, et Tilskud, hvorved den ufyldstgjørende Maade, hvorpaa der hidtil var sørget for den til Stiftelsen hørende Haandskriftsamling, kunde afhjælpes. Dette vilde kunne ske ved, at der ansattes en dertil skikket, særlig Bibliothekar ved Haandskriftsamlingen, og Kommissionen androg derfor paa, at der af Statskassen maatte bevilges det dertil fornødne aarlige Beløb. Den Bibliothekar, der saaledes vilde være at ansætte, maatte være pligtig til at være tilstede i Bibliothekstiden, at besørge det daglige Udlaan til Læsestuen, holde omhyggelig Bog over det udlaante og føre nøje Tilsyn med dets Tilbagelevering i forsvarlig Stand. Af ikke mindre Vigtighed var det, at de besøgende, ikke mindst de fremmede, der ofte for at benytte Samlingen maatte foretage bekostelige Rejser, og kun havde en ringe Tid til deres Raadighed, hos Samlingens Bibliothekar kunde faa den fornødne Vejledning, der nu i Almindelighed ikke kunde ventes, saa meget mindre, som der ikke hos nogen af de for Tiden ved Universitetsbibliotheket ansatte Embedsmænd eller Funktionærer fandtes særligt Kjendskab til islandsk Sprog eller Haandskrifter eller Oldtidsliteraturen, og som i øvrigt Bibliothekets Personale, selv med den paa Finanslovsforslaget f. 1883—84 opførte ringe Forøgelse af samme, ikke vilde have Tid eller Kræfter tilovers fra dets Forretninger ved den egentlige Bibliothekstjeneste. Fremdeles maatte det være Bibliothekarens Hverv i enhver Henseende at vaage over og værne om Haandskriftsamlingen, dens ordentlige Behandling, Opstilling og dens Bevaring i det hele. Saaledes maatte han navnlig føre Tilsyn med Samlingens enkelte Numre, deres Tilstand i rent ydre Henseende, Numereringens Bevarelse, Indbinding, Indkapsling o. s. v., uden hvilket Tilsyn Tilbagegang ved Fugtighed, Slid o. s. v. let maatte befrygtes. Ligeledes vilde han i en Række Tilfælde kunne tilvejebringe en bedre Ordning af Samlingen ved navnlig at udsondre eller samle enkelte Dele af de paagjældende Numre, og i det hele maatte Bibliothekaren virke hen til, at Samlingen saa vel i indre som i ydre Henseende kom til at fremtræde paa en med dens Betydning stemmende Maade. End videre maatte det særlig være Bibliothekarens Pligt, med Stipendiarerens Bistand at udarbejde en til Samlingens Vigtighed og Videnskabens Fordringer svarende Katalog over Haandskrifterne, hvilken derefter af Kommissionen vilde kunne udgives i Trykken, ligesom han ogsaa vilde have at udarbejde fuldstændige Registranter over Diplomerne. Endelig bemærkede Kommissionen, at der efter Forholdets Natur til enhver Tid vilde være rigeligt Arbejde ved en Haandskriftsamling som den omhandlede for den, der syslede med eller havde Opsyn med samme. Saaledes vilde der, naar Manuskripter formedelst Ælde eller Forvitring vare nær ved at blive ulæselige, være Grund til at tage faksimilerede Afskrifter af dem, og selv fremdeles, naar f. Ex. en Ordning af de enkelte Numre engang kunde synes at være fuldført og Katalogarbejdet samt Registrering af Diplomerne bragt til Afslutning, vilde der dog i denne Henseende stedse være tilbage og frembyde sig nye Undersøgelser, hvorved Berigtigelser

eller hidtil ikke fremkomne Oplysninger vilde tilvejebringes. At foretage og fortsætte disse eller lignende Samlingen vedkommende Undersøgelser og Arbejder, maatte derfor ogsaa i Almindelighed være Bibliothekarens Hverv.

Naar det her fremsatte Forslag maatte komme til Udførelse, vilde der, da den Arnemagnæanske Samling, skjønt den indtog en fuldstændig Særstilling, havde sit Lokale paa Universitetsbibliotheket, være at fastsætte de fornødne reglementariske Bestemmelser om den særlige Arnemagnæanske Bibliothekars Forhold til Universitetsbibliothekaren. Disse Bestemmelser vilde formentlig være at udfærdige af Ministeriet, efter nærmere Forslag fra Kommissionen og efter forudgaaende Forhandling med Universitetsbibliothekaren. Den foreslaaede Foranstaltning vilde formentlig kunne træffes uden nogen Forandring i Fundatsen, hvis Bestemmelse om det Underbibliothekaren tilkommende Honorar af 40 Kr. aarlig vilde kunne blive i Kraft, mod at han i den Arnemagnæanske Bibliothekars Forfald i Tilfælde af Sygdom, kortere Orlov eller desl. vikarierede for denne i Henseende til den daglige Tjeneste.

Efter at Kommissionen endelig havde bemærket, at den fremkom med Forslaget nu, da den kunde udpege en Videnskabsmand, som var særlig skikket til denne Virksomhed, androg den paa, at der paa Finanslovsforslaget f. 1883—84 maatte optages et Beløb af 2,400 Kr. som aarlig Løn til en Bibliothekar ved den Arnemagnæanske Haandskriftsamling. Bevillingen maatte formentlig rettest optages paa Undervisningsministeriets Budget III blandt Udgifter til de det højere Undervisningsvæsen og Videnskabelighed vedkommende Anstalter.

Med Finansministeriets Samtykke stilledes herom Ændringsforslag under Behandlingen af Finanslovsforslaget. Ved Finansloven f. 1883—84 blev Bevillingen givet.

— Efter at det foran nævnte Ændringsforslag var stillet, paalagde Ministeriet under 20. Novbr. 1882 Konsistorium at tage Spørgsmaalet om Ordningen af Embedsforholdet mellem den eventuelle Bibliothekar for den Arnemagnæanske Haandskriftsamling og Universitetsbibliothekaren under Overvejelse, hvorhos det under 10. Jan. 1883 begjærede Konsistoriums Erklæring med Hensyn til, at Kommissionen i Skrivelse af 30. Decbr. 1882 havde udtalt det ønskelige i, at Universitetsbibliothekaren, hvis han ikke i Forvejen var Medlem af Kommissionen, indtraadte som overtalligt Medlem af denne. Om det første Spørgsmaal udtalte Universitetsbibliothekaren efter Konsistoriums Anmodning sig nærmere i Skrivelse af 5. Jan. 1883.

Naar Universitetsbibliothekaren, udtalte han, ikke som saadan var Medlem af den Arnemagnæanske Kommission, havde han ingen Myndighed over Samlingen, hvilket var en stor Fejl. Samlingen kunde ikke undvære det biblioteksmæssige Overtilsyn, som Universitetsbibliothekaren, efter den fagmæssige Kyndighed og Erfaring, han maatte antages at være i Besiddelse af, fremfor alle andre maatte forudsættes at kunne føre med den, og den kunde det saa meget mindre, som Kommissionen i Følge sin Stilling uden for Bibliotheket jo ikke selv var i Stand til at føre dagligt Tilsyn med den. Saaledes som Forholdet hidtil havde været, var det Underbibliothekaren ved Universitetsbibliotheket, som havde været Bibliothekar ved Samlingen; men det var dog i høj Grad selvmodsigende, at Samlingen paa den ene Side var blevet omgjærdet med forskjellige Foranstaltninger, som netop skulde udtrykke, at dens store Værdi gav den Krav paa et omhyggeligere Tilsyn end andre Haandskriftsamlinger, og at paa den anden Side den væsent-

ligste Del af dette Tilsyn var lagt i Hænderne paa en underordnet Bibliotheks-embedsmand, der i det mindste som Regel maatte antages at have ringere bibliothekariske Kvalifikationer end Universitetsbibliothekaren. Hertil kom endnu, at Konsistorium, som nu baade ved at bestyre Stiftelsens Midler, ved at vælge de to Eforer i Kommissionen, ved at give Haandskriftsamlingen Husly o. s. v. var betegnet som Samlingens øverste Værge, ikke rettelig syntes at kunne udøve den bibliotheksmæssige Kontrol med Samlingen, som det maatte antages berettiget til at udøve, uden gennem sin øverste og ansvarlige Embedsmand ved Bibliotheket, Universitetsbibliothekaren. Baade af det ene og det andet syntes med Nødvendighed at fremgaa, at Universitetsbibliothekaren burde have det bibliothekariske Overtilsyn med Samlingen, og han burde have dette i sin Egenkab af Bibliothekar, uafhængig af, om han var Medlem af Kommissionen, baade fordi dette sidste var noget tilfældigt, og fordi det lod sig tænke, at selv om han virkelig var Medlem af Kommissionen, kunde ogsaa den Arnemagnæanske Bibliothekar være eller blive det.

Hvad der her var sagt med den hittidige Ordning af Forholdet for Øje, blev dog en endnu langt nødvendigere Fordring, naar der blev Tale om, at en Mand, som stod helt uden for Bibliotheket, skulde være Bibliothekar ved den Arnemagnæanske Samling. Thi hvis en saadan ikke i visse Hovedpunkter blev Universitetsbibliothekarens Myndighed undergivet, vilde hans Udnævnelse blive enstydig med, at der ansattes to sideordnede Bibliothekarer ved Universitetsbibliotheket, hvortil kom, at Forbindelsen mellem Universitetet og Samlingen vilde blive endnu løsere end før, og det egentlig bibliotheksmæssige Tilsyn efter al Sandsynlighed ringere, idet det, der fornemlig tilsigtedes ved Ansættelsen, jo var den videnskabelige Bearbejdelse af Samlingen, og det i Almindelighed maatte antages, at hvor store Kvalifikationer den eller de paagjældende end kunde have i denne Henseende, kunde de dog i bibliothekarisk Henseende hverken have den Dygtighed eller Erfaring som selv en underordnet Bibliotheksembedsmand, der havde tjent i længere Tid. Det gjensidige Forhold mellem Universitetsbibliothekaren og den Arnemagnæanske Bibliothekar maatte helst fastslaaes gennem et bestemt Reglement. Men et saadant Reglement kunde ikke nøjes med at tage Hensyn til den Arnemagnæanske Bibliothekars Virksomhed i og for Samlingen selv, idet hans Virksomhed nemlig ogsaa i flere Henseender vilde komme til at falde ind paa Omraader, som vare Universitetsbibliothekaren direkte underlagte. Han vilde saaledes komme til at betjene en Del af det bibliotheksøgende Publikum, for saa vidt dette ønskede at benytte Haandskrifter af den Arnemagnæanske Samling; han vilde, da denne Samling ikke var opstillet i et Rum for sig, men sammen med Bibliothekets andre Haandskriftsamlinger, stadig komme til at færdes inde i selve Bibliothekssalen; ja han vilde endog ikke sjældent faa Anledning til at færdes her paa Tider, da ingen uden han selv var tilstede. At han under alt dette maatte være Bibliothekets Orden og Universitetsbibliothekarens Myndighed undergivet, var en Selvfølge; men ogsaa her maatte det fornødne helst fastsættes gennem et bestemt Reglement, da han jo ikke direkte stod i Bibliothekets Tjeneste. Han foreslog derefter, at følgende Bestemmelser vedtoges:

1. Bibliothekaren ved den Arnemagnæanske Samling skal i alt, hvad der vedrører dels hans ydre Færd paa Universitetsbibliothekets Omraade, dels hans Forhold til det bibliotheksøgende Publikum, som ønsker at benytte Haandskrifter af den Arnemagnæanske Samling, være Bibliothekets al-

mindelige Orden og de Bestemmelser, Universitetsbibliothekaren særlig maatte fastsætte for ham, underkastet.

2. Han skal i alt, hvad der angaar det bibliotheksmæssige Tilsyn med den Arnemagnæanske Samling, være Universitetsbibliothekarens Overtilsyn og Myndighed undergivet. Ved det bibliotheksmæssige Tilsyn med Samlingen forstaaes Tilsyn med alt, hvad der vedrører Haandskrifternes ydre Behandling i Henseende til Orden, Opstilling (eventuelt Omflytning), Bevaring og Soignering med Indbinding, Indkapsling o. s. v., ligesom ogsaa Tilsyn med Registreringen, Indpakningen og Afsendelsen af de Haandskrifter, til hvis Benyttelse uden for Universitetsbibliothekets Lokale den Arnemagnæanske Kommission har givet sit Samtykke.

Om dette Forslag ytrede Kommissionen under 17. April 1883, at naar det blev fastsat, at Universitetsbibliothekaren, hvis han ikke i Forvejen var Medlem af Kommissionen, paa Grund af sit Embede skulde være overtalligt Medlem af samme, vilde det formentlig være tilstrækkeligt at fastsætte, hvad Universitetsbibliothekaren under Nr. 1 og 1ste Punktum af Nr. 2 havde foreslaaet.

Konsistorium tiltraadte i sin Skrivelse af 30. April saa vel Kommissionens Forslag som, hvad Universitetsbibliothekaren havde foreslaaet om Ordningen af Embedsforholdet mellem Universitetsbibliothekaren og Bibliothekaren ved den Arnemagnæanske Samling. Det indstillede derfor, at Universitetsbibliothekaren i Kraft af sit Embede optoges som Medlem af Kommissionen, og at den kgl. Resolution af 9. Juni 1850 forandredes i Overensstemmelse hermed, subsidiært, at han optoges som overtalligt Medlem af denne. Hvad angik Embedsforholdet mellem Universitetsbibliothekaren og Bibliothekaren ved den Arnemagnæanske Samling, indstillede det, at de af Universitetsbibliothekaren foreslaaede Bestemmelser fastsattes med den af Kommissionen tilraadte Modifikation.

Ved kgl. Resol. af 8. Maj 1883 blev det derefter efter Ministeriets Forstilling bifaldet, at den ved Reskr. 24. September 1772 anordnede bestandige Kommission for den Arnemagnæanske Stiftelses Bestyrelse herefter, foruden af de ved Resol. 9. Juni 1850 Post 1, 2 og 3 fastsatte 5 Medlemmer, end videre skal bestaa af Universitetsbibliothekaren, saaledes at denne i Medfør af sin Embedsstilling har Sæde i Kommissionen. Ministeriet bifaldt derhos under 9. s. M., idet det bemyndigede Kommissionen til at antage Dr. phil. P. E. K. Kaalund som Bibliothekar ved Samlingen med et aarligt Honorar af 2,400 Kr. og saaledes, at han ikke uden Ministeriets Samtykke kan afskediges fra denne Stilling, at Embedsforholdet mellem Universitetsbibliothekaren og Bibliothekaren ved den Arnemagnæanske Samling fastsattes, som af Konsistorium foreslaaet.

I Forbindelse hermed bemærkes, at da Prof. Grundtvig, der var Medlem af Kommissionen, var afgaaet ved Døden, og Kommissionen ikke var i Stand til at udpege nogen, der særlig egnede sig til at indtage hans Plads, samt da den i det hele taget ansaa det for vanskeligt ved indtrædende Vakance at udpege saa mange brugbare Kræfter, som den kgl. Resolution af 8. Maj 1883 fastsatte, blev det efter Kommissionens, af Konsistorium anbefalede Indstilling, ved kgl. Resol. af 7. Decbr. 1883 bifaldet, at Kommissionen herefter kun skal bestaa af 5 Medlemmer, nemlig 2 Eforer, der vælges af Konsistorium, eller det akademiske Raad, der maatte træde i Stedet for Konsistorium, blandt Universitetets Lærere, saaledes at, saa længe Konsistorium beholder dets nuværende Form,

i det mindste den ene af dem bør være consistorialis, og 2 andre Medlemmer, der efter Forslag af Konsistorium beskikkes af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, med frit Valg mellem Universitetets Lærere og andre, der maatte være villige til at overtage en saadan Kaldelse, samt endelig af Universitetsbibliothekaren, saaledes at denne sidste i Medfør af sin Embedsstilling har Sæde i Kommissionen.

3. Den botaniske Have.

I Skrivelse til Konsistorium af 12. Decbr. 1881 udtalte daværende Docent Warming sig udførlig om den manglende videnskabelige Arbejdskraft ved den botaniske Have til Ordning og Bestemmelse af Havens og Museets Samlinger. Da denne Skrivelse i visse Henseender er at betragte som Forhistorie for den senere indledede Sag om Ordningen af Havens Bestyrelsesforhold, skal den her nærmere omtales.

Havens Samlinger, udtalte han, faldt i to Grupper, de levende Planter og Museets Samlinger af tørre eller i Spiritus opbevarede Planter og Plantedele.

A. De levende Planter. Den første Fordring var, at Exemplarerne vare rigtig bestemte, og at der var et stadigt Tilsyn med Bestemmelserne; thi turde man ikke stole paa en Bestemmelse, blev ethvert videnskabeligt Arbejde langt mere byrdefuldt og tidsspildende end ellers. Enkelte Afdelinger, navnlig Arboretet, vare vistnok godt bestemte; men om den store øvrige Mængde kunde dette næppe siges, hvad han selv havde erfaret. Havens Samling af levende Planter var anslaaet til 10,000 Arter, og hver Art var gjennemsnitlig repræsenteret af 3 Exemplarer. Til at bestemme og revidere Bestemmelserne, sørge for at faa de Fejl fjærnedes, som uafslædig indløb og efter Forholdenes Natur let indløb, var der kun ansat en Assistent med en Løn af 600 Kr. Selv om han aarlig kunde revidere Bestemmelserne af flere hundrede Arter, vilde der dog gaa Aar hen, før end han var kommet gennem den hele Beholdning, og i den Tid var der indløbet nye Fejltagelser ved Navnepindenes Forbytning, ved Planternes Voxen ind mellem hverandre, og nye Arter vare tilkomne, paa hvis rette Bestemmelse man ikke kunde stole. Det saakaldte »medicinske« Kvarter, der snarest burde kaldes Studiekvarteret, burde der anvendes en særegen Omhu paa, da de medicinske og farmaceutiske studerende især vare henviste til det; men i en Række af Aar efter Havens Flytning fandtes der urigtige Navne. Nu vare de vist alle ændrede. Selv om man ogsaa gik ud fra, at Havens Direktør hjalp med ved Bestemmelserne, og at Gartneren ogsaa kunde opdage og rette Fejl, var den til Assistance anviste Sum af 600 Kr. sikkert for ringe.

En anden Fordring, som stod i en nøje Forbindelse med den første, var, at der stadig holdtes nøje Kontrol, om den hele Samling var, som den burde være, hverken havde væsentlige Mangler, som let kunde afhjælpes, ej heller indeholdt unyttig meget, som blot forøgede Driftskapitalen. Det fulgte af sig selv, at der i Haven kun kunde dyrkes et Udvalg af Plantearterne; men dette Udvalg burde da være et saadant, at saa vidt muligt alle Familier i de mærkeligste og vigtigste Slægter vare repræsenterede. I denne Henseende var der ved vor Have ganske vist overordentligt meget at gøre, og her vilde der kræves et betydeligt Arbejde og et stadigt Tilsyn, som især burde være Direktørens Opgave; men denne Opgaves Løsning — at faa Udvalget til-

passet paa bedste Maade — afgang selvfølgelig af, hvad Kraft der kunde anvendes paa Plantebestemmelserne. Det Udvalg, som Haven nu havde, kunde kun være Summen af en lang Række Tilfældigheder. Kun ganske faa Familier vare i den nyeste Tid reviderede saaledes som Helhed, at de turde antages at være repræsenterede paa en efter vore Forhold passende Maade*). Man kunde vel af Gartnerens Kataloger, der syntes førte med stor Omhu, se, hvilke Navne der fandtes paa Etiketterne; men der havde ikke i mange Aar fundet en planmæssig Revision Sted, og der var nu heller ikke Arbejdskraft tilstede til en planmæssig og stadig Revision af Samlingerne, saaledes at der her stadig holdtes Øje med, hvor der var Lakuner, som kunde og burde fyldes, og hvor der var unødigt Overflod. Haven havde i en meget lang Aarrække haft en Direktør, hvis Hovedvirksomhed var ved Landbohøjskolen, som boede ved denne, og som kun kom tre bestemte Dage til Haven og tilbragte der i sit Værelse nogle Timer med Plantebestemmelser, Ordning af Herbarier o. lign.; derimod saa man forholdsvis sjælden Direktøren færdes i Haven, og til en Revision og ny Fortegnelse over Havens Plantesamling som Helhed (hvilket var hans Tanke) blev der ikke gjort noget Skridt. Forretningsgangen ved Anskaffelsen af nye Planter havde været og var endnu denne, at det i det væsentlige var Gartneren, der udpegede, hvilke Frø i de fra andre botaniske Haver tilsendte Frøkataloger der skulde tilbyttes; men Gartneren var ikke botanisk Videnskabsmand; han vidste ikke og kunde ikke vide, hvilke Planter den systematiske Botanik og Morfologien eller Anatomien satte Pris paa at faa repræsenterede. Følgen var da, at det var temmelig tilfældigt, hvad der var blevet anskaffet efter de tilsendte Katalogers tilfældige Indhold, og da det selvfølgelig ogsaa var tilfældigt, hvad der i Aarets Løb afgik, blev den hele Samling i Tidens Løb med Nødvendighed en stor Tilfældighed. Hverken den forrige eller den nuværende Direktør vilde, uden efter meget stort Arbejde, kunne foretage et passende Udvalg af en Frøkatalog, den første, fordi han dertil ikke færdedes nok mellem Planterne, og den sidste i alt Fald af den Grund, at han kun havde været Direktør i saa faa Aar. Der var paa den ene Side mange Huller at stoppe, paa den anden Side ogsaa meget, som maatte kunne udskydes, men nu aarlig var Gjenstand for Kultur. Naar man gjennembladede Gartnerens Kataloger, vilde man finde mange Slægter opførte med en saa stor Mængde Arter, at en ringe Part af dem vistnok vilde være tilstrækkelig til at repræsentere Slægten i dens forskjellige Hovedformer. Sidste Foraar fandt han saaledes opført Slægten *Star*, der var saa almindelig i vore Enge og Moser, med 60—70 Arter, *Pil* med 50, *Stenbræk* med c. 55, *Iris* med c. 45, *Anthurium* med over 40, *Skræppe* med 30, *Vejbred* med over 20, *Linaria* med over 30, *Sedum* med over 40; af Slægten *Silene* fandtes over 60 og i en Aarrække havde han stadig set en Mængde enaarige Arter blive saaede, uden at han kunde skjønne, at Videnskaben havde haft nogen Gavn deraf.

Kastede man Blikket paa en lille Afdeling blandt Havens levende Planter, som let kunde overskues, nemlig det oven nævnte »medicinske Kvarter«, kunde man ikke andet end faa et levende Indtryk af, at en Revision af dens Beholdning var særdeles nødvendig. Det havde vistnok ikke været kritisk revideret som Helhed

*) Ved de sædvanlige Plantebestemmelser tages kun de Ting for, som tilfældig ere i Blomst, og som formentes særlig at trænge til Revision.

i en Menneskealder eller mere; formodentlig stammede det Udvalg, der efter Navnepindene skulde findes der, fra Schouw. Der fandtes her Planter, som godt kunde udelades, og der manglede andre, som absolut burde være der. Af de c. 500 urteagtige Arter, til hvilke der her var afsat Plads, manglede der i Sept-1881 (da Hovedmassen af studerende benyttede Kvarteret), fuldstændig omtrent $\frac{1}{8}$, og blandt disse flere, for Farmaceuter og Medicinere meget vigtige, f. Ex. Kamille, Absinth, Belladonna, Bulmeurt, Opiat-Valmue, Melisse, Selleri, Gifftyde o. s. v.; nogle af dem fandtes maaske andre Steder i Haven, men de studerende kunde jo ikke vide, hvor disse vare.

Den Kraft, som nu kunde anvendes paa Revisionen af Havens Samlinger af levende Planter, i det enkelte (Arternes Bestemmelser) saa vel som i Henseende til Samlingerne som Helhed, var aldeles utilstrækkelig. Hvor megen Tid kunde en Assistent, der lønnes med 600 Kr., vel anvende ugentlig i Havens Tjeneste, naar man erindrede, at der til et saa vigtigt Arbejde som det nævnte ikke kunde tages ganske unge Kræfter. Det maatte være en øvet og dygtig Botaniker, hvem dette Arbejde at bestemme Arterne overdroges. Dertil kom endnu en Fordring, som maatte stilles angaaende Direktøren. Skulde han virkelig erhverve sig det Kjendskab til Samlingerne, som var fornødent, maatte han daglig færdes i Haven og være i Stand til med ringest mulig Tidspilde at begive sig til den og ofre sig for den; hans Arbejder baade som Professor botanices og Direktør for Haven vare henviste til Haven og vilde i betydelig Grad fremmes derved, at han boede der. Det var en Ulempe, der følte paa forskjellig Maade, at der ingen Embedsbolig var, og saa vel den nuværende som den forrige Direktør havde haft Bolig meget langt fra Haven. I det Forslag, som vilde indkomme til Konsistorium om et plantefysiologisk Laboratorium, var der efter Fysiologens Forlangende opført Embedsbolig til Forstanderen; det var mindst lige saa nødvendigt, at der fandtes en Embedsbolig for den botaniske Professor i Egenskab af Havens Direktør.

B. Museet. Vare de i den egentlige Haves Tjeneste ansatte videnskabelige Arbejdskræfter utilstrækkelige til, at Haven kunde komme til at gjøre Videnskaben den Nytte, som den burde, var Museet ikke bedre stillet.

a. *Bibliotheket* var vistnok fuldstændig tilfredsstillende udrustet med Midler, og det var udmærket betjent af den nuværende Bibliothekar.

b. *Studiesamlingen*, der var bestemt til Brug ved de elementære Forelæsninger for Farmaceuter og Medicinere, samt til disses Selvstudium, og som var et Slags Supplement til det »medicinske« Kvarter, var grundlagt af Ørsted, og blev efter Flytningen opstillet af Kand. Kiærskou og ham (Warming) i Værelset Nr. 22. Indtil sidste Sommer havde han selv omtrent alene maattet sørge for dens Vedligeholdelse og Fornyelse og for at holde den i Orden. Særlig havde dette været besværligt, naar de studerende henimod Examen fik Tilladelse af Direktøren til, uden noget som helst Tilsyn, at bruge Samlingen. Efter Værelsets fuldstændige Montering i sidste Vinter, hengik der 3 Maaneder, førend Gjenstandene, der midlertidig vare overflyttede i et andet Rum, bleve satte ind igjen; men nu i Sommer var Samlingen blevet revideret og ordnet samt bedre opstillet ved særlig Hjælp af Kand. Rützou. Kun Herbariet af officinelle, tekniske o. lign. Planter var endnu i en daarlig Forfatning. For saa vidt var der altsaa gjort en Del; men saa vidt han vidste, var der ikke nogen Assistance til fremtidig Ved-

ligholdelse og Tilsyn, og navnlig til Tilsyn, naar de studerende skulde have Adgang.

De videnskabelige Plantesamlinger i Museet vare i det væsentlige Herbarierne, Spiritussamlingen og den tørre Frugt-, Fro- og Vedsamling.

c. *Herbarierne af Blomsterplanter.* Saa vidt han vidste, vare det danske, det evropæiske og det arktiske Herbarium, med hvilke Prof. Lange særlig havde syslet, godt bestemte og godt ordnede. Derimod kunde dette næppe siges om det store »Herbarium generale«, der omtrent udelukkende optog den store Sal i 1ste Etage. Det var vel ordnet efter Familier og Slægter, efter Endlichers Genera plantarum, saa at det var let at finde den Familie og Slægt, som søgtes; men om de Arter, der vare henlagte under en bestemt Slægt, vare ret bestemte og rettelig henførtes under denne, var efter hans Erfaring i mange Tilfælde mere end tvivlsomt. Det indeholdt vel særdeles værdifulde Samlinger, Planter fra Vahl o. a.; men det trængte i en overordentlig Grad til kritisk Revision og Ordning, et Arbejde, med hvilket en Mand godt uafbrudt kunde være sysselsat.

d. *Herbarierne af blomsterløse Planter* vare vist tilfredsstillende ordnede og bestemte for Brægnernes og Halvmossernes Vedkommende; med Ordningen af Samlingerne af Bladmøsser, Sammensmeltningen af forskellige derhen hørende Samlinger var der vist meget at gjøre, og hvad Alge- og Svampesamlingerne angik, kunde man omtrent betragte dem som ikke eksisterende, naar man saa bort fra nogle smaa, i Handelen gaaende Exsikkat-Samlinger og et Par partielle Samlinger, skjænkede af Rostrup og Hansen. Dette var saa meget mere beklageligt, som disse Grupper netop nu fandt ivrige Dyrkere hos os. En dansk mykologisk Samling var i højeste Grad nødvendig for de studerende, der lagde sig efter Mykologi; men den kunde siges at maatte grundlægges fra ny. Med Algesamlingerne forholdt det sig næsten paa samme Maade; dog var det her vistnok et større, bedre og mere værdifuldt Materiale (fra Lyngby, Hofman Bang, Schousboe) tilstede; men det var uordnet og derfor indtil videre ubrugeligt. Ogsaa her var der et stort Arbejde at udføre, saa meget større, fordi Revisionen næsten gjennemgaaende maatte udføres med Mikroskop.

e. Hertil kom nu de store Masser af *Doubletsamlinger*, som henlaa i Magasin, og som skulde ordnes for at kunne gjøres frugtbare ved Bytning med andre Samlinger. Og endelig maatte af Herbarier fremhæves de helt ubearbejdede og aldeles ikke indordnede Samlinger, navnlig store Dele af *Liebmanns* og *Ørsteds* værdifulde Herbarier. Som et Bevis paa, hvor værdifulde Samlinger der endnu henlaa uordnede og ubearbejdede, og vist ikke i mangfoldige Aar havde været aabnede, nævnede han *Galathea-Expeditionens* Herbarier.

Den Arbejdskraft, der lønnedes til Assistance ved Bestemmelsen af alle Herbarier, var 300 Kr. (de 900 Kr., som Kand. Samsøe Lund i alt oppebar, maatte formentlig deles i 600 Kr. til Bestemmelse af levende Planter og 300 Kr. til Arbejde ved Herbarierne). Til Interkalering af nye Samlinger i de gamle, til Udtagelse af Doubletter o. lign. var der ogsaa nogen Arbejdskraft (300 Kr., Kand. O. G. Petersen); men til at holde Øje med Herbariernes Konservering, sørge for Insekternes Fjernelse, opsætte Planter paa Papir o. lign., altsaa til at forrette en Konservators Gjerning, manglede egentlig al Arbejdskraft. Thi vel sattes Havens Portner til disse Arbejder (og lønnedes vel delvis særlig derfor); men da han tillige havde Budtjeneste for Havens Direktør, Gartner og Biblio-

thekar, kunde han selvfølgelig kun meget ustadig forrette Konservatorgjerning. Ved alle andre Herbarier havde man, saa vidt han vidste, en egen Konservator eller Konservatrice.

f. *Spiritussamlingen* var for Tiden uordnet. Der var begyndt paa Ordningen af den; men naar der ikke var mere Arbejdskraft end for Tiden, vilde der gaa meget lang Tid hen, førend de Ting bleve opstillede, som vare vel bestemte, og endnu mere, førend forskjelligt, som var mindre vel etiketteret, blev opstillet. I en længere Aarrække havde han tilvejebragt en Mængde Præparater; men de vare ikke interkalerede, lige saa lidt som en af Eggers foræret, meget værdifuld Samling fra Vestindien. Spiritussamlingen vilde vist saa meget mere trænge til Arbejde, som den i en lang Aarrække havde henstaaet næsten uden Tilsyn i det gamle Museum; han havde der set Præparater skimlede, fordi Spiritus'en var fordampet, og andre ved Vintertid frosne, fordi Spiritus'en ved Præparatets Vandholdighed havde været for tynd. At det tidligere havde manglet paa Arbejdskraft ved denne og den følgende Del af Samlingerne, oplyste han nærmere ved enkelte Exempler.

g. *Samlingen af tørrede Frugter, Vedprover o. lign.* var foreløbig nogenlunde ordnet i systematisk Orden, for saa vidt som den allerede i det gamle Museum var opstillet. Men der henlaa mange Gjenstande i Skuffer eller paa Loftet i Kasser aldeles uordnede, hvis Interkalering vilde tage en meget betydelig Tid.

h. En Samling af *Produkter af Planteriget*, og af Gjenstande, som kunde have Interesse for det store Publikum, havde været en, især af Ørsted næret Tanke, som utvivlsomt burde realiseres. Der var gjort en Begyndelse, idet en Del Gjenstande vare opstillede i de store Skabe i Midthallen; men endnu vare disse Skabe dog næsten tomme, og til at udtage af de andre Samlinger, indsamle nye Gjenstande og opstille alt dette, manglede al Arbejdskraft.

i. Til en *palæontologisk Samling* var et Værelse bestemt og for nylig blevet monteret. Hvad der existerede til at danne denne Samling af, var saa ubetydeligt og for en stor Del saa ubearbejdet (især nogle Sten med Forsteninger i fra Atanikerdluk i Grønland), at denne Samling kunde betragtes som ikke eksisterende. Da Bibliotheket i alt væsentligt havde ophørt med at anskaffe palæontologiske Værker, og da Samlingen var saa ubetydelig og i saa raa en Form, var det vistnok rettest helt at henvise alt, Palæontologien vedkommende, til det mineralogiske Museum. Men hvis det botaniske Museum skulde vedblive at have en palæontologisk Samling, var her en ny Mangel paa Arbejdskraft at afhjælpe, og der burde da vel ogsaa være en egen Konto til Indkjøb af Plante-forsteninger.

Saaledes vare altsaa Forholdene efter hans Kjendskab til dem. Skulde det udkastede Billede end i et eller andet være skjævt, var han dog fuldt overbevist om, at det i Hovedsagen var rigtigt. Haven havde store og værdifulde Samlinger; men de vare for Tiden for en stor Del i en saadan Tilstand, at de vare lidet tilgængelige eller lidet brugbare ved videnskabelige Arbejder. Der havde efter hans Anskuelse i mange Aar været en altfor utilstrækkelig Arbejdskraft ved Haven og Museet, og det var fremdeles Tilfældet.

Den videnskabelige Arbejdskraft, der for Tiden havde, var følgende:

1. Havens Direktør.	
2. En Bibliothekar.....	1,272 Kr.
3. der tillige var Assistent.....	800 —
	————— 2,072 Kr.
4. En fungerende Assistent ved Plantebestemmelserne og ved Herbarierne	900 —
5. En Assistent til Interkalering o. lign. ved Herbarierne	300 —
	————— 3,272 Kr.

Der anvendtes altsaa aarlig kun lidt over 3,000 Kr. til videnskabeligt Arbejde ved en Anstalt, der alt i alt kostede c. 70,000 Kr. aarlig (Renten af Anlægssummen, sat til 4%, = c. 31,500 Kr. + Havens Annum, c. 39,000 Kr.), og for disse 3,272 Kr. lønnede man tre Mænd, hvoraf den ene var 46 Aar, de andre c. 37 og 35 Aar. Følgen heraf var, at de alle maatte søge deres Erhverv, til Dels endog deres vigtigste Erhverv, uden for Haven. Havens Direktør havde vel paa Lønningsforslaget faaet opført nogle Forhøjelser, jfr. Aarb. f. 1880—81 S. 49—50, nemlig af Bibliothekarens og den fungerende Assistent's Løn. Bibliotheksarbejdet var i de senere Aar tiltaget meget betydelig, da mange flere studerede Botanik eller slog interesserede sig for Botanik end tidligere, og det var vist meget rigtigt, at Bibliothekarens Løn blev forhøjet fra 1,272 Kr. til 2,000 Kr. Selv om man imidlertid antog, at Bibliothekaren derved vilde blive i Stand til at anvende mere Tid paa Samlingerne, og selv om man fik den fungerende Assistent's (Hr. Samsø Lunds) Løn forhøjet med 300 Kr., saaledes som foreslaaet (fra 900 Kr. til 1,200 Kr.), saa var den Tilvæxt af Arbejdskraft, der herved kunde vindes for det, der først og fremmest trængte til Arbejdskraft (alle Samlingerne), saa ubetydelig, at den næsten var for intet at regne.

Sluttelig henlede han Konsistoriums Opmærksomhed paa Museumsbygningens Brandfarlighed. Der var to meget store Sale, den ene med Bibliotheket, den anden, endnu større, med Herbarierne; i dem begge var der Kakkellovne, om end med Jærnskjærme om. Der var dernæst et stort Rum med Plantedele, der opbevaredes i Spiritus. Der var i Bygningen flere kun af Brædder dannede Vægge; der var endnu nogle Kakkellovne af saa tyndt Jærn, at de næsten strax bleve rødglødende, naar der blev fyret i dem. Der var vel en Del Vandhaner, men ingen Brandhaner eller Brandslanger. Grunden til dette var vist nok de Sparsommelighedshensyn, der maatte gjøres gjældende ved Bygningens Opførelse. Der manglede endelig Lynleder. Han ansaa det derfor for heldigt, om Konsistorium vilde lade Universitetets Arkitekt undersøge Forholdene og saa vidt muligt afhjælpe Manglerne.

Om denne Skrivelse begjærede Konsistorium under 29. Decbr. 1881 en Erklæring af Direktøren for den botaniske Have, hvorhos det anmodede Bygningsinspektøren om at undersøge de paa pegede Bygningsforhold ved Museet. Efter at denne Undersøgelse havde fundet Sted, udtalte Bygningsinspektøren sig nærmere om Manglerne og indsendte en Plan fra Cand. polyt. T. A. Colding til Anlæg af en Lynledning, hvorefter der paa Finanslovsforslaget 1883—84 optoges et Beløb af 500 Kr. hertil. Beløbet bevilgedes.

Direktøren afgav imidlertid ikke Erklæring over Docent Warmings Skrivelse. Derimod indsendte han under 29. Oktbr. 1882 til Ministeriet en Skrivelse, i hvilken han gjorde nærmere Forslag til Forandring i Havens Bestyrelsesforhold. Efter at have bemærket, at Museet først i samme Aar var blevet fuldt færdigt med Inventarium og, at det næppe vilde have været rigtigt tidligere at anbringe de Personligheder, for hvis Brug der først nu var fuld Anvendelse, foreslog han:

1. Ansættelse af en Inspektør, som skulde varetage det generale, det evropæiske og det arktiske Herbarium samt besørge alt, hvad der hørte til Samlingen af Spirituosa. Den største Del af de nævnte Samlinger trængte til en om muligt fuld videnskabelig Revision; desuden skulde de i Aarets Løb tilkommende Sager optages og bevares. For denne Post, der vilde kræve 6—7 Timers Arbejdstid daglig, foreslog han en Lønning af 3,000 Kr. Den nuværende Bibliothekar og Assistent Kiærskou burde formentlig ansættes som Inspektør; Ansættelsen burde da være fast, hvad der allerede tidligere (jfr. Aarb. f. 1875—76 S. 57—58 og f. 1877—78 S. 333) var forudsat, naar Museet først var færdigt.

2. Ansættelse af en Bibliothekar og Museumsassistent med aarlig Løn 2,000 Kr. Han maatte, foruden i Bibliotheket, tillige arbejde i Samlingen af tørre Sager, i det danske Herbarium og i de specielle Herbarier, navnlig af lavere Planter. Arbejdstiden maatte ogsaa her blive 6—7 Timer daglig. Til denne Plads foreslog han Dr. phil. O. G. Petersen.

3. Ansættelse af en Assistent til at varetage den aabne Haves og Drivhusenes Planter, ligesom ogsaa til at kontrolere den videnskabelige Side af Frøhøsten og Frøombytningen. Til denne Bestilling foreslog han Docent Samsøe Lund med et Honorar af 1,000 Kr. aarlig.

Til Dækning af de nævnte 3 Udgiftsposter, tilsammen 6,000 Kr., havde af de hidtil bevilgede Summer 3,272 Kr., nemlig Bibliothekar og Assistent Kiærskous Lønning 1272 Kr., Honorar til samme for Bearbejdelsen af de Liebmannske Samlinger 400 Kr., Honorar for Bearbejdelsen og Vedligeholdelsen af de almindelige Samlinger 400 Kr., Honorar til Medhjælp for Havens Direktør ved Planternes Bestemmelse 600 Kr., Honorar til Medhjælp til Arbejde i Museets Samlinger 600 Kr. Den manglende Sum vilde da blive 2,728 Kr. For at bøde paa en saadan aarlig Forøgelse foreslog han, at der af Kontoen I. Havens Drift b. Arbejdere (14,950 Kr.) toges 2,400 Kr. saa at den til Dækning af oven nævnte Poster nødvendige nye Bevilling vilde udgjøre 328 Kr. Det havde nemlig vist sig, at Haven efter det Standpunkt, dens Udvikling havde naaet, efter al Sandsynlighed fremtidig vilde kunne undvære den til nævnte Sum svarende Arbejdskraft.

4. Da Haven imidlertid herved mistede de oven omtalte 600 Kr., som Direktøren havde kunnet anvende ganske diskretionært og som havde været anvendt til stort Gavn for Haven, androg han om, for ikke ganske at maatte afstaa fra at gribe et heldigt Øjeblik til at hjælpe paa et og andet, at der maatte bevilges ham en Sum af 300 Kr. aarlig. Nærmest tænkte han her paa at lade den palæontologiske Samling komme til sin Ret.

Ministeriet begærede over disse Forslag en nærmere Erklæring af Konsistorium, der under 18. Decbr. fremsendte Udtalelse af det mathematisk-naturvidenskabelige Fakultet og Kvæstor.

Fakultetet tiltraadte Forslagene (13. Novbr.), saa vel hvad Realiteten angik, som med Hensyn til Valget af de personlige Kræfter. Hvad angik de foreslaaede Lønninger udtalte det, at de, i alt Fald for de to førstes Vedkommende, maatte betragtes som Minima. Det tilføjede, at det havde haft nogen Tvivl om, hvorvidt det kunde lykkes at opnaa en Besparelse af 2,400 Kr. aarlig i Udgiften til Havens Drift og til Arbejdere; men da Direktøren havde oplyst, at denne Besparelse i en Totalsum af 14,950 Kr. først var foreslaaet, efter at han i Forbindelse med den botaniske Gartner og de tre i Forslaget nævnte Botanikere havde drøftet Spørgsmaalet, og efter at de vare komne til Enighed derom, ansaa det Sagen som derved tilstrækkelig belyst.

Kvæstor udtalte (7. Decbr.), at for saa vidt Indstillingen gik ud paa, at Inspektøren skulde have fast Ansættelse, og man derved forstod, at han ikke skulde lønnes af Universitetets samlede Lønningssum, men være en pensionsberettiget Embedsmand, var der næppe Grund til at vente dette bevilget, særlig naar man saa hen til, at en saadan Begunstigelse ikke var tiltænkt andre Poster, der vel kunde stilles ved Siden af den her omhandlede (Assistenten ved det zoologiske Museum, Assistenterne ved Universitetets kemiske Laboratorium og maaske ogsaa 1ste Assistent ved det mineralogiske Museum, Observator ved det astronomiske Observatorium, Kassereren, Kassekontroløren og Forvalteren i Universitetskvæsturen, Inspektøren ved den polytekniske Lærestanstalt m. fl.). Til Bibliothekarforretningerne havde tidligere hørt Bestyrelsen af Havens Arkiv. Det vilde formentlig være rettest, at dette udtrykkelig blev udtalt, for at der ikke skulde rejses Tvivl om, af hvem Arbejdet skulde udføres og, hvem der bar Ansvaret. Da Resten af de hidtil som midlertidige opførte Udgifter nu i Virkeligheden vare vedvarende, i alt Fald med Undtagelse af de 400 Kr., der for 1882—83 vare bevilgede til Assistance ved den planteanatomiske Undervisning, vilde det være ønskeligt ved given Lejlighed at faa de midlertidige Udgifter helt ud af Budgettet.

Konsistorium tiltraadte Forslaget om Oprettelsen af en ny Post som Inspektør ved Herbarierne m. m., der lønnedes med 3,000 Kr. aarlig og tænktes besat med den nuværende Assistent og Bibliothekar Kiærskou. Derimod var det med Kvæstor enigt i, at der ikke kunde gives denne fast Ansættelse. Hvor hensigtsmæssig og vel grundet end Oprettelsen af den foreslaaede Post var, lod det sig dog ogsaa tænke, at det i Fremtiden kunde anses for ønskeligt og i Havens Interesse at omlægge de Opgaver, der foresloges henlagte til de forskjellige Poster, paa anden Maade, end det nu tilsigtedes. Herfra burde man ikke afskære sig ved paa en altfor fast Maade at optage Pladsen netop med dette Indhold i Havens Ordning. Konsistorium tiltraadte ligeledes Forslaget om, at den herved ledig blivende Post som Bibliothekar og Museumsassistent, der tænktes besat med Dr. phil. O. G. Petersen, lønnedes med 2,000 Kr. aarlig. I Lønningsudvalgets Betænkning, jfr. Aarb. f. 1881—82 S. 50, var denne Post vel kun foreslaaet til en aarlig Lønning af 1,600 Kr. ved eventuel ny Besættelse (de 400 Kr. foresloges som personligt Tillæg til Bibliothekar Kiærskou); men den senere vundne Erfaring og det mere samlede Syn paa Forholdene i Forbindelse med, at en Del af de Haveassistenten tidligere paahvilende Arbejder nu tænktes overdragne Museumsassistenten, gjorde, at man nu maatte ønske Posten lønnet med 2,000 Kr. Som af Kvæstor udtalt, burde Bestyrelsen af Havens

Arkiv fremdeles være forenet med Bibliothekarposten. Ogsaa Forslaget om Ansættelsen af Docent Samsøe Lund som Haveassistent med en aarlig Lønning af 1,000 Kr. tiltraadte Konsistorium. Af Lønningsudvalget var vel foreslaaet en Lønning af 1,200 Kr., jfr. Aarb. f. 1881—82 l. c.; men af den nys nævnte Grund maatte man anse 1,000 Kr. for et tilstrækkeligt Vederlag. Endelig anbefalede Konsistorium varmt, at der bevilgedes Direktøren et Beløb af 300 Kr. aarlig, at anvende til bedste for Haven og dens Samlinger, derunder den palæontologiske. Konsistorium indstillede derfor, at det til Gjennemførelsen af den her nævnte Ordning fornødne Beløb, i alt 628 Kr., ved Ændringsforslag til Finansloven f. 1883—84 søgtes tillagt Havens Budget, idet det med Hensyn til den foreslaaede store Reduktion af Havens Konto til Dagarbejde bemærkede, at det, efter hvad Direktøren i sin Skrivelse havde udtalt, var gaaet ud fra, at den ikke var blot midlertidig, men hvilede paa en hensigtsmæssigere Ordning af Dagarbejdet, end der tidligere havde kunnet følges, og at den hidtil beregnede større Udgift altsaa havde haft en forbigaaende Karakter. Kvæstors Slutningshenstilling fandt Konsistorium for Tiden ingen Opfordring til at udtale sig om, men forbeholdt sig eventuelt at ytre sig derom.

Efter at Ministeriet i Overensstemmelse hermed havde stillet de fornødne Ændringsforslag under Behandlingen af Finanslovsforslaget, blev ved Finansloven f. 1883—84 Universitetets Udgiftspost 1. c. forhøjet med 3,000 Kr. til 41,020 Kr. og sammes Udgiftspost 3. b. nedsat med 2,800 Kr. til 35,972 Kr. 10 Ø., hvorhos Summen i Anmærkningerne inden for Linien blev nedsat med 400 Kr. til 3,600 Kr. Ministeriet bifaldt derefter under 19. April 1883, at der fra Begyndelsen af Finansaaret 1883—84 at regne oprettedes en Post som Inspektør ved den botaniske Haves Museum, under hvilken samtlige Samlinger henlagdes, og at denne Stilling overdroges til hidtil værende Assistent og Bibliothekar ved Haven Kiærskou med en aarlig Lønning af 3,000 Kr. af Universitetets Udgiftspost 1. c., at Dr. phil. O. G. Petersen fra samme Tid ansattes som Bibliothekar og Museumsassistent med et aarligt Honorar af 2,000 Kr., hvoraf 1,272 Kr. udredes af Konto 1. c., 728 Kr. af Konto 3. b., samt at Docent Samsøe Lund fra samme Tid ansattes som Assistent ved Haven med Forpligtelse til at føre Tilsyn med Haven og Drivhusenes Planter, ligesom ogsaa til at kontrolere den videnskabelige Side af Frøhosten og Frøombytningen, med et aarligt Honorar af 1,000 Kr. af Udgiftskonto 3. b. Hvad angik det endnu til Raadighed staaende Beløb paa Konto 3. b., nemlig 272 Kr., overlodes det til Direktøren at disponere over samme til Havens Fornødenheder.

I Henhold hertil har Konsistorium under 27. April 1883 udnævnt hidtil værende Assistent og Bibliothekar H. Kiærskou til Inspektør ved den botaniske Haves Museum og samtlige øvrige Samlinger med den bevilgede Lønning af 3,000 Kr. aarlig fra 1. s. M. at regne, idet det har tilføjet, at for saa vidt det i Fremtiden maatte anses for ønskeligt og i Havens Interesse at omlægge de Opgaver, der nu ere henlagte til Havens forskjellige videnskabelige Poster, vil han være pligtig til at underkaste sig en saadan Omlægning. Med Hensyn til de øvrige Ansættelser har Konsistorium under s. D. meddelt Direktøren for den botaniske Have fornøden Underretning.

4. Det zoologiske Museum.

Den 22. Oktbr. 1882 afgik Inspektør ved Museets første Afdeling, Prof. J. Th. Reinhardt ved Døden. Konsistorium begjærede i denne Anledning Indstilling fra Museumsraadet om Besættelsen af det ledige Inspektorat, og modtog derefter under 16. Novbr. en Skrivelse fra Museumraadets Formand, Etatsraad Steenstrup, ledsaget af en særlig Udtalelse af 13. s. M. fra Raadets andet Medlem, Prof. Schiødte.

Etatsraad Steenstrup indstillede:

1) at Museumsassistent, Dr. phil. C. F. Lütken udnævntes til Inspektor;
 2) at der under Dr. Lütken som Inspektor henlagdes: subsidiært, de samme fire Hvirveldyrklasser, der siden 1870 havde været under Prof. Reinhardts Bestyrelse (Pattedyr, Fugle, Krybdyr og Padder), principalt, for at vinde et langt større Udbytte for Museet og Videnskaben af de personlige Kræfter, som Dr. Lütken førte med til Museumsbestyrelsen, i Stedet for hine Klasser et tilsvarende Omraade af saadanne Dyreklasser, med hvilke han mere særlig og efter en i Evropa og Amerika almindelig udtalt Konsens havde arbejdet med Dygtighed og Held, og derfor fremdeles maatte ønskes at kunne arbejde, altsaa enten Fiskeklassen med de tre Straaldyrklasser, samt Ormenes og Protozoernes Klasser, eller Fiskeklassen med de tre Straaldyrklasser og de sig til Fiskeklassen sluttende Padder og Reptilier. Den saaledes foreslaaede Omfordeling af Klasserne støttede sig ikke alene til Museumsloven, men havde sin Rod i dennes to faktiske Bestemmelser om Museets Bestyrelse. I denne indsatte Museumsloven, foruden Professor zoologiæ, to zoologiske Videnskabsmænd, hver af disse med et vist Omraade af Dyreklasser under sig, som de i videnskabelig Henseende bestyrede aldeles selvstændig under Navn af Inspektorer, medens alle Dyrerigets øvrige Klasser skulde bestyres tilsammen af Prof. zoologiæ med den faste Assistent, som Loven tilsagde ham til Hjælp. At nu Inspektorerne langt stærkere kunde koncentrere Tid, Kræfter og Midler paa de færre Klasser af Dyr, der vare henlagte under deres Inspektorater, og disse Dyreklasser følgelig kunde oparbejdes og udvikles paa en fyldigere Maade end de talrige og meget forskjelligartede Klasser, der stode uden for Inspektoraterne og altsaa ikke havde Særbestyrere, og som alle ved Loven vare henlagte under Prof. zoologiæ og hans Medhjælper, var en Selvfølge, og dette havde Museumsloven ogsaa tilsigtet, baade til Museets og Videnskabens Tarv. Men hvad Museumsloven ikke kunde have tilsigtet, og som heller ikke fandtes udtalt i den, var, at det stødse skulde være de samme Klasser, der vedblivende skulde staa under de begunstigede Forhold, som et Inspektorat frembød, og stødse de samme, som mere stedmoderlig bleve hestaaende under Professoratets omfattende Afdeling. Ved en saadan Fremgangsmaade vilde man stemple et rent tilfældigt Forhold, der fandt Sted ved det kgl. naturhistoriske Museum, da det gik over til Universitetet og blev forenet med dets Museum, nemlig den temporære Tilstedeværelse af i visse Retninger særlig uddannede Personligheder som bestemmende og normgivende for Fremtiden, og uundgaaelig af det Museum, som Loven just tilsigtede at skulle blive et og et hele, danne en sand Vanskabning af et Museum, med monstrøse Udviklinger paa en hensygnende Krop. Museets Tarv som Helhed maatte ubetinget fordre, at det ved en Bestyrers dødelige Afgang eller Befordring hver Gang maatte tages

under Overvejelse, hvorledes de til Museet knyttede Kræfter kunde komme til den fyldigste Virken for dette og Videnskaben.

Da ved Dr. Lützens eventuelle Indtræden som Inspektør Prof. zoologia mistede sin tidligere faste Assistent, maatte der selvfølgelig strax træffes Foranstaltninger til, at en saa nødvendig Assistance kunde faas, og Formanden foreslog derfor,

3) at Prof. zoologia maatte blive bemyndiget til at antage Dr. phil. Boas som Museumsassistent, men med 3 Maaneders Opsigelsesret fra begge Sider. Den sidste Bibestemmelse havde sin Grund i Assistentstillingens Omfang og Fordring paa stor og idelig Samvirken mellem Assistenten og Professorens, hvorved der vilde blive Spørgsmaal om langt mere end den videnskabelige Dygtighed og Arbejdskraft.

Da fremdeles ved Prof. Reinhardts Død det Lundske Legat, der af Legatstifteren blev bestemt som Løn eller Honorar for Virksomhed ved Ordning, Bestemmelse og Bevaring af de palæontologiske Samlinger inden for Hvirveldyrenes, navnlig de højere Hvirveldyrs Klasser, var blevet ledigt, foreslog han, til Fremme af de i Gang værende Arbejder inden for disse Klasser,

4) at Legatets Beløb stilledes til Disposition for den, der havde Bestyrelsen af de højere Hvirveldyrklasser, til dermed at lønne eller honorere Arbejder, der gik i den oven nævnte Retning.

5) Endelig anbefalede han, at ved Dr. Lützens eventuelle Udnævnelse til Inspektør hans lange forud gaaende Tjenestetid maatte blive regnet ham til gode som en Anciennetet paa nogle faa Aar, f. Ex. fra 1870, for at ikke hans Overtagelse af en mere ansvarsfuld Stilling skulde lønnes lavere end hans nuværende Assistentstilling.

Prof. Schiødt udtalte i sin Erklæring af 13. Novbr., at den ledige Post burde søges besat med den af de eventuelle Ansøgere, som man, foruden den fornødne Fagkundskab, Modenhed og Nidkærhed, med størst Forventning kunde tiltro:

a) Evne og Villie til fyldig og alsidig at oparbejde de saa vel i Museumsloven som ogsaa senere gjentagne Gange af Ministeriet og i Folketingets Forhandlinger stærkt fremhævede danske Samlinger, der vare af saa overvejende Vigtighed for dybere gaaende zoologiske Studier og for Vækkelsen af Syn hos det store Publikum for vort Lands Naturforhold;

b) Evne og Villie til at træde i et frugtbringende Forhold til og Samvirken med vor zoologiske Have, der stadig voxede i Betydning for denne Afdeling af Museet, og mere og mere udviklede sig som et vigtigt Supplement til den;

c) Evne og Villie til at sætte sig i et velvilligt, opmuntrende og saa vidt muligt ledende Forhold til de private Samlere, som beskæftigede sig med disse Grene af Zoologien. Uden Bidrag fra Privatsamlinger vilde vort Museum nemlig aldrig naa den ønskelige Grad af Fuldstændighed. Det var ad denne Vej, at Museets entomologiske Afdeling havde naaet sit nuværende store Omfang. Det Grundlag, der for 40 Aar siden var tilstede, bestod alene i den forældede og til Dels slet bevarede Tønder-Lundske og Sehestedske Insektsamling, der af Staten var betalt med 30,000 Kr. Skulde den senere Tilvæxt have været betalt

efter en tilsvarende Maalestok, vilde Udgiften være løbet op til adskillige Hundredtusinder.

Disse Hensyn, saa vel som at forøge, ordne og bevare, maatte formentlig stilles i første Linie. Den videnskabelige Virksomhed — hvortil dog kun uegentlig kunde regnes den blotte Beskrivelse efter bestaaende Monstre af nye Former — som Forsker, Lærer og Leder satte han selvfølgelig saa højt som nogen. Men medens man med god Forventning kunde udnævne en Mand til en praktisk Post, hvis Pligter og Omfang forud kunde fastsættes, og hvis Varetagelse uden Vanskelighed lod sig kontrolere, kunde man ikke udnævne nogen til at præstere det ubekjendte. Muligvis vilde til en Tid ingen af Museets Personale have noget at betyde i saa Henseende, medens til en anden Tid, naar Begavelsen kom, den da lige saa vel kunde lyse fra en i Stilling underordnet, en assisterende f. Ex., som fra en Inspektør eller Professor. Men da Museets Inspektører i Følge Lønningsloven af 25. Marts 1871 § 7 vare Universitetsdocenter i deres specielle Afdelinger af Zoologien, var det en Selvfølge, at Afdelingerne maatte danne organiske Helheder. Videnskabelige Forelæsninger over enkelte Afsnit af Zoologien kunde ikke baseres paa tilfældige Aggregater af Materiale, hentet hist og her i vide Afstande ud af Dyreverdenens Mangfoldighed.

Han udtalte sig derhos nærmere om Besættelsen af den eventuelt ledig blivende Assistentpost med Dr. Boas.

I Skrivelse af 24. Novbr. tiltraadte Konsistorium de af Etatsr. Steenstrup opstillede Indstillingspunkter, idet det formulerede det andet Indstillingspunkt saaledes, at der under Dr. Lütken som Inspektør henlagdes Fiskeklassen med de tre Straaldyrklasser, samt Ormenes og Protozoernes Klasser.

Prof. Schiødtes Erklæring foranledigede Etatsr. Steenstrup til en udførlig Udtalelse af 22. Novbr., af hvilken hidsættes følgende: Hvad angik den af Prof. Schiødte under litr. b fremsatte Fordring indsaa han ikke, hvori man skulde søge Garantien for denne Evne og Villie hos den eventuelle Inspektør, eftersom de bedste Bestræbelser fra dennes Side jo ikke vilde nytte noget, hvis de ikke mødtes med en tilsvarende Evne og Villie fra den anden Side, og derfor kunde et Aktieselskab, tilmed med en skiftende Bestyrelse, selvfølgelig ikke yde nogen Garanti. Det var visselig meget ønskeligt, at der herskede et godt Forhold mellem Institutioner, der kunde være hinanden til Nytte, og det maatte erkjendes, at vort Museum gennem et saadant Velvillighedsforhold fra vor zoologiske Have kunde erholde og havde erholdt mangt et værdifuldt Stykke. Men selv Guld kunde kjøbes for dyrt, og det var kommet Zoologien og Zoologerne dyrt at staa, at Evropas Museer havde faaet saa mange af deres højere Dyr, være sig udstoppede eller i Skeletter og Kranier, fra zoologiske Haver og Menagerier. Der hvilede et eget Tryk over Zoologien, fordi den slæbte sig hen under Vægten af de mange, langsomt udslettelige, urigtige, ufuldstændige og uklare Forestillinger om ydre og indre Forhold, der fornemlig fremkaldtes ved dette forkvaklede, unaturlige Studiemateriale. Til den Usikkerhed, der herskede i Resultatet af mange nøjsommelige, komparative Undersøgelser, var ogsaa dette Skylden, og derfor var det ikke uden Grund, at man i Museerne saa ofte hørte Zoologen udtale sin Fortvivlelse over slikt Materiale og den derpaa anvendte udbytteløse Tid. Da der for nogle Aar siden skulde anstilles indtrængende

Studier i England over Huleløven, for at afgjøre dens Forhold til Nutidsløven, fandtes der ikke i hele England et dertil brugbart Løveskelet, alle vare af Menageridyr. Hvor let Dyrenes Ydre i de zoologiske Haver kom til at afvige fra deres Ydre under det vilde Liv, var alle bekjendt; men det gik ligesaa med det Indre. Varmblodige Dyr, Pattedyr og Fugle, kunde ikke ret længe taale Fangenskab eller det stille Haveliv, uden at deres Benbygning blev ændret, idet deres Knogler, paa Grund af Dyrets større Uvirksomhed, tabte baade mange af de mere udarbejdede Formforhold og fik en meget utydelig Muskelskrift paa deres Overflade, og denne skulde dog Videnskaben nu om Stunder idelig læse og bruge. Og var en saadan Forandring til at undre sig over, naar man allerede nu kunde erkjende Ændringer i de nævnte Træk hos Knoglerne af vore Raadyr fra Dyrehaven, sammenlignede med dem fra Nørrejylland af Dyr med større Tumbleplads? Da Løven hjemlede Museet virkelige og selvstændige Videnskabsmænd til Inspektorer, var det naturligt, at Inspektoren efter Afdelingens og hans eget videnskabelige Standpunkt samt efter de konkrete Forhold frit bestemte, i hvilken Forbindelse han turde træde eller ikke træde til den zoologiske Have, og herved burde man ikke glemme den Begrænsning af Forholdet, som Museets Annua i alle Retninger kom til at betinge.

Med Hensyn til den under litr. c. opstillede Fordring gik det ikke an at overføre paa Museet i sin Helhed eller paa alle Museets Omraader, hvad der kunde være delvis sandt med Hensyn til enkelte snævrere Omraader eller visse Klasser: Insekter, Edderkopper, — Snegle, Muslinger. Inden for disse Klasser fornøjede Privatmænd sig jo, som bekjendt, ofte med at anlægge Samlinger; men inden for de 4 Klasser, som indtil nu havde dannet det ledige Inspektorats Indhold, var det ham ikke bekjendt, at der her i Landet havde været anlagt private Samlinger i andre Klasser end Fugleklassen, dog nok kun af nordiske eller danske Fugle. Det vilde derfor næppe være nødvendigt at fordre en Garanti just i denne Retning og inden for disse Klasser. Det var dog naturligst at gaa ud fra den Forudsætning, at enhver Bestyrer, altsaa ogsaa den eventuelle Inspektor, vilde stille sig i et saa velvilligt Forhold som muligt til slige private Bestræbelser, ja endog i et ledende Forhold til dem, naturligvis kun for saa vidt disse ikke traadte hindrende i Vejen for eller ligefrem fjendtlig op mod Museets egne. Det store Antal endog af anselige og betydningsfulde Forøgelser, der fra private vare indkomne til Museets andre Afdelinger, og det ikke enkelte Gange, men gjentagne Gange eller aarevis fra samme private, vare vel talende Vidnesbyrd om, at der ogsaa havde været et saadant velvilligt Forhold mellem de private og Bestyrerne af disse andre Afdelinger af Museet, at Kilderne have flydt rigelig til dette, og, hvad fremmede Fagmænd noksom og ogsaa offentlig have fremhævet, just med Ledning fra Museets og disse Afdelingers Side. Hvad angik de Samlinger, som vare erhvervede af den entomologiske Afdeling, udtalte han, at enkelte af dem snarere skyldtes Giverens almindelige Interesse for Universitetet og dets Museum end Bestyrerens velvillige Forhold til disse. Dette gjaldt særlig for den største og i alle Henseender betydeligste af disse Forøgelser, den Westermannske Insekt-samling, hvis Erhvervelse for Museet saa lidt skyldtes et venligt Forhold mellem Afdelingsbestyreren og Samlingens Anlægger og Ejer, at den snarere maatte siges at være vundet for Museet uagtet det uvenlige Forhold, der i mange Aar havde hersket mellem den afdøde Ejer og den entomologiske Afdelings Bestyrer, og kun

vandtes ved de to andre Afdelingsbestyreres Bestræbelser. Saa vidt formaaede disse imidlertid ikke at bringe det, at Samlingen kom helt ind under den entomologiske Afdelings Bestyrer som de øvrige Led af Afdelingen; han bestyrede den kun som et ham af Museumsraadet overdraget Hverv og under dets almindelige Ansvar, jfr. Aarb. f. 1864—71 I. S. 502 og 504.

Hvad endelig angik den af Prof. Schiodte under litr. a. opstillede Fordring, udtalte han, at det store Publikum ikke i nogen anden Afdeling af Museet fik et bedre samlet Syn paa, hvad vort Land frembragte eller ikke frembragte, end netop i den favnistiske Samling af Danmarks Fugle og Pattedyr. Han henviste i øvrigt til den afdøde Inspektors, Prof. Reinhardts, Udtalelser herom i Aarb. f. 1879—80 S. 1001.

Efter sluttelig at have bemærket, at det var en Misforstaaelse, at den Docentvirksomhed, som Museumsloven eller Lønningsloven fordrede af en Inspektor, skulde være en Virksomhed som Universitetsdocent, idet hans Forpligtelse kun var at holde Forelæsninger over sin Afdeling, og ikke over denne som en organisk Helhed, udtalte han sig udførligere i Anledning af det af Prof. Schiodte bemærkede om Besættelsen af den eventuelt ledig blivende Assistentpost med Dr. Boas.

I Skrivelse til Konsistorium af 5. Decbr. udtalte Ministeriet:

at det var enigt i, at det ledige Embede som 2den Inspektor ved det zoologiske Museum burde overdrages til Dr. phil. Lütken;

at det med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilke Dyreklasser der burde henlægges til Dr. Lütkens eventuelle Afdeling, ikke havde kunnet gaa ind paa den af Museumsraadets Formand principaliter foreslaaede Omordning, der af ham selv anerkjendtes for rent midlertidig og forudsattes at maatte indskrænkes til hans egen Embedstid, da en saadan Ordning efter Ministeriets Skjøn vilde være i høj Grad usystematisk og stridende mod Museumslovens Tanke, men at Ministeriet fandt, at Dr. Lütken burde overtage hele Museets første Afdeling, nemlig de af Prof. Reinhardt hidtil bestyrede 4 Hvirveldyrklasser (Pattedyr, Fugle, Krybdyr og Padder), herunder tillige indbefattede de af Dr. Lund grundlagte palæontologiske Samlinger inden for Hvirveldyrene, hvortil der dog muligvis kunde være Anledning til end videre at henlægge Fiskeklassen, saaledes at Museets 1. Afdeling kom til at omfatte samtlige Hvirveldyr, om hvilket sidste Punkt Ministeriet begjærede en nærmere Udtalelse af Museumsraadet;

at Ministeriet med Hensyn til Spørgsmaalet om Dr. Lütkens Lønningsvilkaar ikke saa sig i Stand til paa nærværende Tidspunkt at udvirke ham en højere Lønning end den ved L. 25. Marts 1871 § 7 normerede Begyndelseslønning af 2,000 Kr. aarlig foruden som Honorar Renterne af den til de Lundske Samlinger henlagte Legatkapital, nemlig 720 Kr. aarlig, for saa vidt han maatte være i Stand til at overtage Bestyrelsen af disse Samlinger, men at det vilde stille Ændringsforslag til 2. Behandling af Finansloven f. 1883—84 om, at hans Anciennitet i Betragtning af den lange Aarrække, hvori han havde arbejdet for Museet, maatte fra 1. Apr. 1883 regnes, som om han var blevet ansat d. 1. Apr. 1870, samt

at Ministeriet, der antog, at Forslaget om Dr. Boas' Ansættelse som Museumsassistent var stillet under den Forudsætning, at den af Museumsraadets Formand principaliter tilraadte Omlægning af de under Museets 1. og 2. Afdeling for Tiden henhørende Dyreklasser bifaldtes af Ministeriet, ikke havde troet allerede nu,

da denne Forudsætning var glippet, at burde tage den endelige Bestemmelse med Hensyn til Assistentspladsens Besættelse og derfor ansaa det for rettest, at Spørgsmaalet herom toges under fornyet Overvejelse.

Endelig paalagde Ministeriet, foranlediget ved de tilsendte Betænkninger, Konsistorium at henlede Museumraadets Opmærksomhed paa, at det var Ministeriets Ønske, at den i Museumsloven af 29. Decbr. 1862 stillede Fordring om en Udvikling af Museets særlig danske Samlinger søgtes tilfredsstillet i saa vidt Omfang som muligt.

Ved kgl. Resol. af 9. December 1882 blev Docent ved den polytekniske Læreanstalt, Premierlieutenant, Dr. phil. Christian Frederik Lütken beskikket til 2den Inspektor ved det zoologiske Museum. Ved Finansloven f. 1883—84 gaves Hjemmel til at beregne Lønningen fra 1. April 1883, som om han var blevet ansat som Inspektor d. 1. April 1870. Efter Konsistoriums Indstilling i Skrivelse af 10. Februar 1883 om, at Bestyrelsen af og Ansvaret for de Lundske palæontologiske Samlinger med deres senere Forøgelser og de dertil knyttede Sammenlignings Materialer af nu levende Dyr maatte overgaa til Inspektor Lütken, anmodede Ministeriet under 13. s. M. Kvæstor om at foranstalte Renterne af den til de Lundske Samlinger henlagte Legatkapital 720 Kr. aarlig udbetalt denne som Honorar for Bestyrelsen af bemeldte Samlinger.

I Skrivelse af 17. Decbr. udtalte Etatsr. Steenstrup, at Indstillingen om Bemyndigelse til at antage Dr. Boas som Museumsassistent hverken udelukkende eller væsentligst havde den foran nævnte Eventualitet for Øje, hvorfor han gjen tog Indstillingen. Konsistorium udnævnte derefter under 30. Decbr. Dr. phil. Boas til Assistent ved det zoologiske Museum med 3 Maaneders Opsigelsesret fra begge Sider, hvorom det under s. D. gjorde fornøden Indberetning til Ministeriet.

Om Henlæggelse af Fiskeklassen under 1. Afdeling har Konsistorium tilskrevet Museumsraadet. Dettes Erklæring herom er imidlertid endnu ikke indkommet, og Sagen vil derfor finde sin Behandling i et senere Hæfte af Aarbogen.

— Da Prof. Reinhardts langvarige Sygdom gjorde særlige Foranstaltninger nødvendige med Hensyn til Varetagelsen af det zoologiske Museums 1. Afdelings Tarv, paalagde Konsistorium i Skrivelse af 29. Sept. 1882 Museumsraadets Formand midlertidig at varetage de Afdelingen vedrørende Forretninger, saaledes at han i det hele førte et Overtilsyn med Inspektoratet og Arbejderne i dette samt førte dets Regnskab, med Forpligtelse til igjen at aflægge Regnskab til Prof. Reinhardt, naar han atter maatte kunne overtage sine Forretninger ved Museet, eller ved Aarets Udgang til 1. Revisionsdepartement.

— Ved Dr. phil. Boas Udnævnelse til Assistent ved Universitetets zoologiske Museum blev der paa Universitetets samlede Lønningssum disponibelt et Beløb af 888 Kr., idet den tidligere Assistent, Dr. phil. Lütken, havde været lønnet med 2,000 Kr. + Tillæg 268 Kr., ialt 2,268 Kr., medens Dr. Boas blev lønnet med 1,200 Kr. + Tillæg 180 Kr., i alt 1,380 Kr. For at vinde Klarhed over, hvorledes denne Sum rettest burde fordeles og paa hvilke Punkter der kunde være Savn, der ved denne Lejlighed burde afhjælpes, anmodede Konsistorium det i sin Tid i Anledning af Lønningens Revision nedsatte Udvalg, som det betragtede som et staaende Udvalg, om at tage Sagen under Overvejelse og stille Forslag

om Anvendelsen, da det var det bekjendt, at Ministeriet ønskede, at Indstilling i slige Spørgsmaal herefter skulde gøres af Konsistorium, efter at alle vedkommende Interesser vare prøvede. Udvalget blev derhos forstærket med Prof. Reisz og Referendarius consistorii, Prof. Matzen. Det bestod saaledes af Proff. Goos, Johnstrup, Reisz, Holm, Matzen samt Kvæstor, Justitsraad Gede.

Udvalget afgav sin Erklæring d. 5. Febr. Det udtalte, at da der i sin Tid, for at Dr. Lütken som Assistent ved det zoologiske Museum kunde faa den Lønning, han havde Ret til at opnaa ved Oprykning, aldeles extraordinært var blevet draget 400 Kr. aarlig fra den for Museet normerede Medhjælpsum og lagt til hans Lønning, foreslog det, at disse 400 Kr. skulde falde tilbage til Museets samlede Medhjælpsum. Udvalget var vel ikke blindt for, at der, naar Dr. Boas om 3 Aar rykkede op til Lønningsforhøjelse, vilde opstaa Vanskelighed ved at skaffe ham dette Tillæg, en Vanskelighed, som det i 1879 nedsatte Lønningsudvalg i sit Udkast til Lønningslov for Universitetet havde gjort opmærksom paa med Hensyn til den omhandlede Post¹⁾; men det mente, at Spørgsmaalet om, hvorledes denne Vanskelighed kunde hæves, maatte opsættes, indtil den virkelig forelaa, og at Spørgsmaalets Afgjørelse da maaske vilde kunne finde Sted ved Hjælp af Udveje, som forefaldende Personskifte ved Museet kunde anvise.

Da Prosektoren i operativ Kirurgi kun havde en Lønning af 516 Kr., medens der ellers ved Universitetet var gennemført det Princip, at videnskabelige Assisterter burde lønnes med mindst 600 Kr. aarlig, foreslog Udvalget, at Lønningen for den nuværende Prosektor forhøjedes til denne Sum, et Forslag, der var i nøje Overensstemmelse med, hvad Lønningsudvalget i 1879 havde foreslaaet som Løn for denne Post²⁾.

Af de to Konservatorer ved det zoologiske Museum var den ene, Hansen, kun lønnet med 1,500 Kr., medens den anden, Conradsen, var lønnet med 1,728 Kr. Den Fribolig, som den første havde foruden sin Lønning, maatte opfattes som Vederlag for særegne, ham alene paahvilende Forpligtelser i Museets Interesse. Udvalget foreslog derfor, at hans Lønning forøgedes med 200 Kr. til 1,700 Kr., stemmede med, hvad Lønningsudvalget i 1879 havde foreslaaet.³⁾

Ved det mineralogiske Museum fandtes intet Bud, og det havde derfor hidtil været nødvendigt for Bestyreren at skaffe sig den nødvendige Budhjælp ved Udveje, der let i andre Henseender kunde fremkalde Vanskeligheder. Udvalget foreslog derfor, at de efter de oven for foreslaaede Dispositioner tilbage værende 204 Kr. gaves til Lønning af et Bud ved Museet.

Efter at Konsistorium under 10. Febr. havde anbefalet Udvalgets Indstillinger, bifaldt Ministeriet under 17. s. M., at det paa Medhjælpsummen disponible Beløb 888 Kr. fordeltes saaledes,

at 400 Kr. førtes tilbage til det zoologiske Museums Medhjælpsum,

at 84 Kr. anvendtes til Supplering til 600 Kr. aarlig af Lønningen til Prosektoren i operativ Kirurgi,

¹⁾ Univ. Aarb. f. 1881—82 S. 51.

²⁾ Univ. Aarb. f. 1881—82 S. 56.

³⁾ Univ. Aarb. f. 1881—82 S. 51.

at 200 Kr. anvendtes til Forhøjelse af Lønningen for Konservator ved det zoologiske Museum, Hansen, fra 1,500 Kr. til 1,700 Kr. aarlig, samt

at 204 Kr. anvendtes til at lønne et Bud ved det mineralogiske Museum.

5. Det astronomiske Observatorium.

Foranlediget ved et af Skipperforeningen gennem Marineministeriet begjæret Tidssignal paa Trekroner udtalte Prof. astron. Thiele i en Skrivelse til Undervisningsministeriet af 9. Marts 1882, at Observatoriet gjerne vilde paatage sig daglig og samtidig med Tidssignalet paa Nikolaj Taarn at give det begjærede nye Tidssignal, naar Observatoriet sattes i elektrisk Forbindelse med Krigsministeriets Ledning til det nævnte Batteri. Kun tilføjede han, at selve Tidssignalapparatet og det elektriske Batteri, som skulde sætte det i Virksomhed, ligesom ogsaa Ledningen maatte blive Observatoriet uvedkommende. Dels paa Grund af den besværlige Kommunikation, dels fordi Tidssignalet paa Trekroner ikke vilde kunne ses fra Observatoriet, vilde dette ikke kunne bemærke indtrædende Fejl og heller ikke kunne paatage sig Iværksættelsen af eventuelle Reparationer. Samtidig hermed gjorde han imidlertid opmærksom paa, at det blev paatrængende nødvendigt at træffe Foranstaltninger for at sikre Tidssignalernes Samtidighed og Rettidighed. Overalt, hvor de elektriske Tidssignaler vare komne til nogen Udvikling, navnlig ved de engelske Signaler, som gaves fra Observatoriet i Greenwich, havde man ikke kunnet nøjes med, som her, at give Signalet ved et Tryk med Haanden efter, hvad et Ur viste; men man lod Uret avtomatisk give Signalet, efter at det nogen Tid forud samme Dag var blevet reguleret. Foruden det større Apparat krævedes hertil noget mere Arbejde for den Astronom, der skulde sørge for Signalet; men der vandtes ikke ubetydeligt i Nøjagtighed, og dette i sig selv saa væsentlige Hensyn fik forøget Vægt, naar to Signaler, der let kunde sammenlignes, skulde gives samtidig. Hertil indrettede Ure vilde kunne faas for c. 2,000 Kr. Da Observatoriet ikke af den sædvanlige aarlige Bevilling kunde udrede saa stor en Sum, og da et saadant Ur vel vilde gjøre megen Gavn, men ikke være af videnskabelig Betydning, androg han om en extraordinær Bevilling hertil af 2,000 Kr.

I Skrivelse af 26. Juni meddelte Prof. Thiele, at der var anstillet Forsøg med et af Observatoriets gamle Ure. Observator, Prof. Schiellerup havde udtænkt en forholdsvis simpel Forandring, som uden synderlig Bekostning var iværksat paa dette Ur, og som til fulde beviste Muligheden af, at et Ur avtomatisk kunde give Tidssignalet med en særdeles god Nøjagtighed. Men ved Siden deraf havde Prof. Schiellerups Forsøg bevist, at Arbejdet med at give Tidssignalet forøgedes meget paa denne Maade. Det var langt lettere og krævede hver Dag meget mindre Tid at give Signalet med Haanden end at regulere og bestandig omregulere et Urs Gang saaledes, at det gik nøjagtig paa Sekunden. At udregne, hvad et Ur skulde vise, naar Klokken i Virkelighed var 1, kunde enhver Astronom gjøre; men at beherske et Urs Gang, uden nogen Sinde at stille paa Viserne, og saaledes, at det bragtes til altid umiddelbart at vise den rette Tid, var forbundet med overordentlige Vanskeligheder. At overvinde disse med et Ur af gammel Konstruktion, var et Kunststykke, som meget faa overhovedet kunde udføre blot i en kortere Tid. Ingen anden end den, som ved daglig Øvelse var fortrolig med Apparatet, kunde i Sygdoms Tilfælde med kort Varsel overtage at

give Tidssignalet paa denne Maade, og dermed blev det gjorte Forsøg uanvendeligt paa det regelmæssige, daglige Tidssignal, undtagen for saa vidt det forklarede Kostbarheden af et moderne Ur til avtomatiske Tidssignaler og beviste, at der i Henseende til Nøjagtighed kunde vindes væsentlige Fordele ved et saadant. Da alle Observatoriets Ure vare gamle — det var rimeligvis adskillig mere end 25 Aar, siden det sidste blev anskaffet — anbefalede han indtrængende, at Ministeriet søgte at opnaa den omtalte Bevilling af 2,000 Kr. til et Ur til avtomatiske Tidssignaler.

Beløbet optoges paa Finanslovsforslaget (Universitetets Budget) og bevilgedes ved Finansloven for 1883—84.

— Under 1. Novbr. 1882 tilmeldte Prof. Thiele Ministeriet, at han fra en udenlandsk Kollega havde modtaget Opfordring om at tiltræde en international Forening for telegrafisk Meddelelse af astronomiske Nyheder. Hertil bemærkede han, at en udstrakt Brug af telegrafiske Meddelelser var blevet nødvendig for den praktiske Astronomi for at sikre tilstrækkelig Iagttagelse af de mangfoldige kortvarige og uforudsete astronomiske Fænomener. Mangel af Plan og System for disse Meddelelser havde imidlertid hidtil i høj Grad indskrænket den herved tilsigtede Nytte. Det var derfor snarere nødvendigt end blot ønskeligt, at alle evropæiske Observatorier indtraadte i den foreslaaede Forbindelse. Men da dette ikke blot var en midlertidig Foranstaltning, som let kunde ordnes, men en saadan, som bestandig burde opretholdes, og som aarlig vilde belaste Observatoriets Budget med c. 100 Kr., og da de hittidige Bevillinger ikke vilde kunne strække til over for denne Forøgelse af Udgiften, androg han om Ministeriets Tilladelse til, at Observatoriet maatte træde ind i den nævnte Forening og om, at Observatoriets Budget hertil maatte søges forøget med 100 Kr.

Konsistorium anbefalede denne Indstilling i Skrivelse af 24. Novbr. Efter at der herom var stillet Ændringsforslag, blev det ommeldte Tilskud til Normalbudgettet bevilget ved Finansloven for 1883—84.

6. Det fysiologiske Laboratorium.

Ved Finanslovsforslaget for 1882—83 blev der, som allerede i Aarb. f. 1881—82 S. 173 omtalt, paa Universitetets Budget begjæret en Forhøjelse af det fysiologiske Laboratoriums Annuum med 540 Kr., af hvilket Annuum bl. a. ogsaa afholdes Udgifterne til Anskaffelse og Vedligeholdelse af levende Dyr til Brug ved de studerendes Undervisning. Herom udtalte Flertallet af Folketingets Finansudvalg i Betænkningen over bemeldte Finanslovsforslag, at det, uden at ville komme ind paa Spørgsmaalet om Vivisektionens Nødvendighed eller Berettigelse ved Undervisningen, ikke kunde tilraade at give en Bevilling i dette Øjemed, saa længe der ikke ad Lovgivningsvejen eller paa anden Maade var truffet fyldestgørende Forholdsregler med Hensyn til den nævnte Art af Forsøg. Flertallet foreslog derfor at nedsætte den paagjældende Konto med 400 Kr., og denne Nedsættelse vedtoges af Folketinget ved anden Behandling af Finanslovsforslaget, i den Hensigt derved at rette en Opfordring til Regeringen at lade undersøge, om

Vivisektionen holdes inden for de rette Grænser, og eventuelt søge Forholdet ordnet ved Lov¹⁾.

¹⁾ Prof. Panum henvendte sig i Skrivelse af 5. Marts 1882 til Ministeriet i Anledning af, at Finansudvalgets Flertal i sin Betænkning havde udtalt, at den omspurgte Forhøjelse ogsaa blev forlangt „til Anskaffelse og Vedligeholdelse af levende Dyr til Brug ved de studerendes Undervisning“. Der var i Virkeligheden ikke forlangt noget som helst Tilskud til Vivisektionen, og til Brug ved de studerendes Undervisning anvendtes der i det fysiologiske Laboratorium slet intet til Anskaffelse og Vedligeholdelse af levende Dyr. Efter at have omtalt Fakultetets Motivering af Begjæringen om den omspurgte Forhøjelse (Aarb. f. 1881—82 S. 173) bemærkede han, at der mellem de flere Udgifter, Laboratoriet i Tidens Løb havde faaet, ganske vist blandt meget andet ogsaa nævntes „Anskaffelse og Vedligeholdelse af levende Dyr“; men denne Udgiftspost spillede i finansiel Henseende en meget underordnet Rolle, og af det Beløb, som anvendtes hertil, var det atter kun en ringe Brøkdel, som var medgaaet til Anskaffelse og Vedligeholdelse af de Dyr, som havde tjent til Vivisektionen, idet saadanne Forsøg, som slet ikke havde voldet Dyrene nogen Smerte eller nogen større Ulempe end den, som Landmænd og Sportsmænd bød deres Hunde og Heste, i vort Laboratorium vare og altid havde været indskrænkede til det mindst mulige.

Medens Udgifterne til Anskaffelse og Vedligeholdelse af levende Dyr i vort fysiologiske Laboratorium ved den Maade, hvorpaa det havde været bestyret af ham (Panum), vare saa ringe, at de med Lethed kunde bestrides af det Annuum, som stod til Raadighed, var dette derimod ganske utilstrækkeligt til en hel Del andre, ganske nødvendige Udgifter, saasom til Brændsel, Belysning, Kemikalier, Glas, Porcellæn, Bøger, Afbildninger, og især til mange Slags Præcisionsinstrumenter samt andre Instrumenter og Apparater, som dels behøvedes ved Forelæsningerne og Demonstrationerne, dels vare uundværlige ved saadanne Undersøgelser, som slet ikke foraarsagede noget Dyr Smerte eller Fortræd, og i hvis Konstruktion der stadig gjordes Fremskridt, som nødvendiggjorde nye Anskaffelser, hvis Laboratoriet skulde holdes à jour med Videnskabens Udvikling.

De Øvelser for de studerende, som Fakultetet havde nævnt i sin Motivering, og som Udvalgets Flertal fejlagtig havde sat i Forbindelse med Vivisektionen, havde intet at gøre med denne; det var Øvelser i Kemiens specielle Anvendelse i Lægevidenskabens Tjeneste, f. Ex. ved Undersøgelse af Urinen, af Blodet o. s. v., som Lægen havde Anvendelse for, og som han ikke havde Lejlighed til at lære paa noget andet Sted end i det fysiologiske Laboratorium, og Øvelser i Benyttelsen af visse fysikalske Hjælpemidler, som han for Tiden heller ikke kunde lære andetsteds. De Udgifter, som disse Øvelser gjorde nødvendige, oversteg den Indtægt, som Laboratoriet havde af de Adgangskort, som de studerende maatte løse til disse Øvelser. Til at foretage Vivisektioner fik de studerende ingen Undervisning eller Lejlighed til Øvelse i vort fysiologiske Laboratorium. Deslige Forsøg fik her kun modne Videnskabsmænd, som ønskede det, fornøden Anledning og Vejledning til, og de arbejdede da under hans An- og Tilsvær.

De fysiologiske Undersøgelser, som krævede de fineste og mest sammensatte, og derfor ogsaa de kostbareste fysikalske Apparater og Instrumenter, vare netop de, som foretoges angaaende de Livsyttringer, som endnu kunde iagttages kort efter Døden, paa Dele af Dyr, som vare dræbte saa hurtig som muligt, eller paa Dyr, som i Forvejen vare gjorde bevidstløse og følelsesløse, og som dræbtes, før end de kunde vaagne til Bevidsthed. Med langt ringere Omkostninger kunde derimod de Forsøg udføres, som rigtignok ligeledes vare ganske uundværlige for Videnskaben og for Menneskets Velfærd, men som desværre nødvendigvis maatte foretages paa levende Dyr, saaledes at de derved kom til at lide mere eller

Da det var Undervisningsministeriet magtpaaliggende at forhindre, at der fremtidig nægtedes det fysiologiske Laboratorium enhver Forøgelse af dets Annuum af Hensyn til, at Vivisektionsspørgsmaalet henstod aabent, forespurgte det i Skrivelse af 7. Marts 1882, om Justitsministeriet ikke maatte finde sig foranlediget til at lade Sagen blive underkastet en nærmere Prøvelse, og eventuelt søge den afgjort ad Lovgivningsvejen.

I Skrivelse af 6. Juni meddelte Justitsministeriet, at det omhandlede Forhold, saa vidt det bekjendt, ikke hidtil havde været gjort til Gjenstand for særlige Lovbestemmelser andre Steder end i England, hvor der under 16. August 1876 var givet en Lov, hvorved Adgangen til at foretage Vivisektioner nærmere begrænsedes, og Forskrifter gaves om disses Udførelse. Af denne Lovs Bestemmelser, for saa vidt de kunde have Betydning for Sagens Behandling her, fremsendte Justitsministeriet en Oversættelse¹⁾, idet det henstillede til Undervisnings-

mindre Smerte under eller efter Operationen. Thi disse Forsøg udkræve i Regelen kun faa, simple og lidet kostbare Instrumenter og Apparater. En altfor stræng Varetagen af de økonomiske Hensyn ved Foretagelsen af Forsøg paa Dyr kunde i øvrigt ogsaa paa mange andre Maader end ved Valget af Undersøgelsesæmnet give Anledning til, at disse kom til at lide mere, end det vilde behøves, hvor man havde Raad til at være mindre sparsommelig.

Det vilde altsaa formentlig være klart, at et Tilskud til det fysiologiske Laboratoriums Annuum var noget helt andet end et Tilskud „til Anskaffelse og Vedligeholdelse af levende Dyr til Brug ved de studerendes Undervisning“ eller „til Vivisektionen“, til hvilke Formaal der, som bemærket, intet Tilskud var forlangt. Men det vilde da ogsaa være klart, at Tinget ved at tilstaa det til det fysiologiske Laboratoriums Annuum ønskede Tilskud ikke blot, saaledes som Ordføreren for Finansudvalget havde ønsket det, vilde bevare en neutral Stilling lige over for Vivisektionsspørgsmaalet, men endog vilde begunstige den Slags fysiologiske Forsøg, som kunde foretages uden nogen som helst Smerte for Forsøgsdyret eller efter dets Død, men som tillige udkrævede de kostbareste Apparater. Bevillingen vilde saaledes ikke blot komme den fysiologiske Anstalt, men ogsaa det Formaal til gode, som Foreningen til Dyrenes Beskyttelse havde for Øje, da det udstillede sin bekjendte Prisopgave, hvis gode Hensigt ikke kunde miskjendes, men som rigtignok for saa vidt var forfejlet, som formentlig enhver fornuftig Fysiolog i alle de Tilfælde, i hvilke det var foreneligt med Formaalet, vilde foretrække de Forsøgsæmner og Undersøgelsesmetoder, ved hvilke Forsøgsindividet forskaanedes for Smerte.

Ved tredje Behandling i Folketinget forhøjedes Laboratoriets Annuum med 440 Kr., jfr. Aarb. f. 1881—82 S. 179.

1) Det paagjældende Uddrag lyder i Oversættelse saaledes:

§ 2. Paa levende Dyr — herunder dog kun indbefattet Hvirveldyr — maa Experimentet, der maa antages at medføre Smerte, kun udføres inden for de ved denne Lov fastsatte Grænser og under lagttagelse af de sammesteds nærmere foreskrevne Regler. Overtrædelser heraf straffes første Gang med Bøder indtil £ 50 og i Gjæntagelsestilfælde med Bøder indtil £ 100 eller Fængsel i indtil 3 Maaneder.

§ 3. Med Hensyn til Foretagelsen paa levende Dyr af Experimentet af den i foregaaende § omhandlede Art gjælde følgende Indskrænkninger:

a. Experimentet maa foretages i det Øjemød ved nye Opdagelser at fremme den fysiologiske Videnskab eller Lægevidenskaben (with a view to the advancement

ministeriet at indhente en Erklæring fra det lægevidenskabelige Fakultet, om dette maatte have Betænkelse ved, at det ved Lov søgtes fastslaaet, at Vivisektion

by new discovery of physiological knowledge or of knowledge which will be useful for saving or prolonging life or alleviating suffering); dog kunne Experimenteer, der ikke direkte gaa ud herpaa, men hvis nærmeste Øjemed er at prøve en tidligere gjort Opdagelse, der angives at være gjort i det oven angivne Øjemed, udføres, naar en Attest (certificate), saaledes som neden for nærmere angivet, erhverves om, at en saadan Prøvelse er nødvendig for at fremme den omspurgte Videnskab.

Experimenteer af den omhandlede Art maa som Regel ikke udføres under Forelæsninger til nærmere Forklaring for Tilhørerne (as an illustration of lectures in medical schools, hospitals, colleges or elsewhere); dog maa saadant undtagelsesvis ske, naar en Attest i Overensstemmelse med § 11 erhverves om, at de paagjældende Experimenteer ere nødvendige, naar Tilhørerne skulle have den fulde Nytte af Forelæsningerne og denne tilsigter at meddele fysiologiske Kundskaber eller saadanne Kundskaber, som kunne tjene til at bevare eller forlænge Menneskenes Liv eller at lindre Smærter. Det omhandlede Slags Experimenteer maa ikke foretages blot for at opnaa Færdighed i at operere (manual skill).

b. Experimentet maa foretages af en Person, hvem der af vedkommende Statssekretær i saa Henseende er meddelt en særlig Tilladelse (license), hvorhos det, for saa vidt saadant udtrykkelig maatte være fastsat i Tilladelsen (jfr. neden for), eller for saa vidt Talen er om Experimenteer, som udføres i Undervisningsøjemed, maa udføres paa „a registered place.“

c. Det Dyr, paa hvilket Experimentet udføres, maa, saa længe dette staar paa, være under Paavirkning af et Bedøvelsesmiddel (anæsthetic), der er tilstrækkelig stærkt til at hindre, at det føler Smerte; dog kan Bedøvelse undlades, naar en Attest overensstemmende med § 11 erhverves om, at Følelseløshed ikke vilde kunne fremkaldes uden at forfejle Experimentets Øjemed. Urari (Curare) maa ikke anvendes som Bedøvelsesmiddel.

d. For saa vidt Smerten maa antages at vedvare, efter at Bedøvelsesmidlets Virkning er ophørt, eller for saa vidt nogen alvorlig Skade er tilføjet Dyret, skal dette dræbes, førend det vaagner af Bedøvelsen; dog kan saadant undlades, naar Attest efter § 11 erhverves om, at det vilde umuliggjøre Opnaaelsen af Øjemedet med Experimentet, dog at Dyret vil være at dræbe, saa snart dette Øjemed er opnaaet.

§ 5. Experimenteer, som maa antages at medføre Smerte, maa ikke uden Anvendelse af Bedøvelse udføres paa Hunde eller Katte, med mindre en Attest efter § 11 erhverves om, at det paagjældende Experiments Øjemed af Grunde, som nærmere maa angives i Attesten, kræver, at det foretages paa et Dyr, hvis Konstitution og Levevis (habits) er den samme, som en Hunds eller en Katts, og at intet andet saadant Dyr kan bruges til et saadant Experiment; ligeledes maa intet saadant Experiment udføres paa en Hest et Æsel eller et Muldyr, med mindre Attest produceres om, at Experimentets Øjemed vil forfejles, naar det ikke udføres paa et af de nævnte Dyr, og at intet andet Dyr dertil lader sig bruge.

§ 6. Det forbydes paa levende Dyr at udføre Experimenteer, der maa antages at medføre Smerte, i Overværelse af Forsamlinger, til hvilke Adgangen — være sig med eller uden Betaling — staar aaben for alle og enhver. Overtrædelse af denne Bestemmelse straffes første Gang med Bøder indtil £ 50 og i Gjentagelsestilfælde med Bøder indtil £ 100, eller Fængsel i indtil 3 Maanedre. Den, der i offentlige Blade, ved Opslag eller paa anden Maade, bekendtgjør, at en

kun maatte udøves i Følge en af Undervisningsministeriet meddelt Tilladelse og paa de nærmere Betingelser, som en saadan Tilladelse maatte indeholde, hvorhos det udtalte en Forventning om at modtage de Udtalelser, som Undervisningsministeriet for det almindelige Undervisningsvæsens Vedkommende maatte finde sig foranlediget til.

Efter Undervisningsministeriets Opfordring udtalte det lægevidenskabelige Fakultet sig i en Erklæring af 10. Oktober nærmere herom. Med

saadan offentlig Udførelse af slige Experimenter vil finde Sted, anses med Bøder indtil £ 1.

§ 8. Tilladelse til at foretage Experimenter af den i denne Lov omhandlede Art kan af vedkommende Statssekretær meddeles Personer, som han dertil anser kvalificerede. Tilladelsen kan gives for kortere eller længere Tid, og kan til enhver Tid af Statssekretæren tilbagekaldes. Tilladelsen kan knyttes til saadanne nærmere Vilkaar, som Statssekretæren maatte anse hensigtsmæssige til Opnaelsen af Formaalet med denne Lov, dog at de ikke komme i Strid med Lovens Bestemmelser.

§ 7. Navnlig kan Meddelelsen af den omhandlede Tilladelse knyttes til det Vilkaar, at det Sted, hvor Indehaveren af samme maa udføre sine Experimenter, skal optages paa en Fortegnelse (be registered) i Overensstemmelse med de nærmere Forskrifter, som i saa Henseende af Statssekretæren maatte blive givne. Ethvert Sted, hvor Experimenter af det omhandlede Slags skulle foretages i Undervisningsøjemed, maa forud af Statssekretæren være approberet til denne Brug, ligesom det bliver at registrere i Overensstemmelse med de nærmere Forskrifter, som af ham i saa Henseende gives.

§ 9. Statssekretæren kan paalægge enhver, som foretager Experimenter, der falde ind under denne Lov, fra Tid til anden at indgive Beretning om Udfaldet af de af ham foretagne Experimenter; Formen for saadanne Indberetninger og den Udførlighed, som skal gives dem, kan nærmere fastsættes af Statssekretæren.

§ 10. Statssekretæren skal anordne det fornødne Tilsyn for at paase, at denne Lovs Forskrifter efterkommes; dette Tilsyn skal fra Tid til anden inspicere ethvert registreret Sted.

§ 11. Ethvert Andragende om en af de i denne Lov omhandlede Tilladelser saa vel som enhver af de i Loven omhandlede Attester (certificates) maa være underskrevet (paategnet) af en eller flere af efternævnte Personer (her nævnes Præsidenterne for en Del forskellige videnskabelige Selskaber m. v.). Attesten kan dog ogsaa, for saa vidt den, der vil gjøre Brug af samme, ikke selv er Universitetslærer i Fysiologi eller en Gren af Lægevidenskaben, udfærdiges af en Universitetslærer i et af de nævnte Fag. For saa vidt en af de Personer, der ere kompetente til at udfærdige en af de i denne Lov omhandlede Attester, selv vil gjøre Brug af en saadan Attest, maa denne udfærdiges af en anden dertil kompetent Person. De omhandlede Attester kunne gives for en saa lang Tid eller for en saadan Række Experimenter, som Attestens Udsteder anser for rigtigt. Af enhver saadan Attest skal den, der vil gjøre Brug af samme, indsende en Gjenpart til Statssekretæren; der kan først gjøres Brug af Attesten 8 Dage, efter at dette er sket. Statssekretæren kan til enhver Tid sætte en i Henhold til denne § meddelt Attest for bestandig eller midlertidig ud af Kraft.

§ 12. For saa vidt under en Straffesag Retten anser Foretagelsen af et Experiment paa et levende Dyr for nødvendig til Sagens Oplysning, kan den meddele den i saa Henseende fornødne Tilladelse, ligesom i dette Tilfælde Retten afgiver de oven omhandlede Erklæringer (certificates).

Hensyn til den i England tilvejebragte Lov om Vivisektionen oplyste det, at den havde lagt saa alvorlige Hindringer i Vejen for Udførelsen af de for Lægevidenskabens Fremskridt uundværlige Forsøg, at den berømte Kirurg, Prof. Lister havde maattet rejse til Udlandet for der at udføre Experimenter, der ansaas for nødvendige, men som han ikke havde eller kunde faa Lov til at udføre i England, at Prof. pharm. L. Brunton ganske maatte opgive de af ham paatænkte Forsøg, fordi han forgjæves havde søgt at opnaa den lovbefalede Tilladelse til at foretage dem, og at den berømte Fysiolog Ferrier, der havde foretaget dem uden Tilladelse, i den Anledning blev stævnet for Domstolene og kun blev frikjendt, efter at en mægtig Korporation af Læger som Nødværge mod denne ulykkelige Lov havde forpligtet sig til at betale Mulkten for ham, hvis han skulde blive dømt. Da fremragende engelske Videnskabsmænd og lægevidenskabelige Avtoriteter først forgjæves havde forsøgt at faa Loven forhindret og dernæst forgjæves havde arbejdet paa at faa dens skadelige Følger formindskede, og da det endog forblev uden Virkning, at den store internationale Kongres af henved 3,400 Læger fra alle Lande i 1881 enstemmig erklærede, at de ved denne Lov bekjæmpede Forsøg vare nødvendige for Lægevidenskaben, og at der ikke burde lægges nogen Hindring i Vejen for dem, havde nu samtlige lægevidenskabelige Fakulteter, Selskaber, Korporationer og Avtoriteter i Storbritannien i Forening indgivet et indtrængende Andragende til Regeringen om at faa denne for Videnskaben skadelige og fornærmelige Lov ophævet.

Antivivisektionisternes fra England til Tyskland udbredte Agitation, der som bekjendt kulminerede i den fanatiske og fantastiske Baron Ernst v. Webers bergtede Skrift »Die Folterkammern der Wissenschaft«, foranledigede rigtignok, at der ogsaa i den tyske Rigsdag i Begyndelsen af indeværende Aar blev indbragt et privat Lovforslag, der lignede det engelske. Dette Lovforslag blev imidlertid forkastet, og Forslagsstillerne høstede kun Skam af det. Endelig havde denne Agitations, ved Oversættelse af Hr. Webers Skrift iværksatte Importation i de nordiske Lande ogsaa i Sverige foranlediget, at et saadant Lovforslag ved privat Initiativ var blevet indbragt for den svenske Rigsdag. I denne Anledning havde den svenske Regering af de medicinske Fakulteter i Upsala og Stockholm indhentet en lignende Erklæring som den, Ministeriet havde forlangt her. Disse Erklæringer, navnlig den fra Upsala, oplyste og besvarede Spørgsmaalet paa en saa klar og udtømmende Maade, at Fakultetet ganske kunde slutte sig til dem. De gjorde da ogsaa et saadant Indtryk paa den svenske Rigsdag, at Lovforslaget der blev forkastet paa ganske lignende Maade som i Tyskland.

Til Oplysning om denne Agitations Skjæbne i den sidste Tid anførte Fakultetet endnu, at Hr. Weber var blevet udstødt af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Dresden og, at den af denne Agitation stærkt berørte og haardt angrebne Forstander for det fysiologiske Laboratorium i Leipzig, Prof. Ludwig, efter Anmodning fra Foreningen for Dyrenes Beskyttelse i Leipzig, var blevet dennes Formand og havde ledet dens Bestræbelser ind paa et godt og fornuftigt Spor.

Efter disse Oplysninger maatte Fakultetet med Hensyn til den i Ministeriets Skrivelse anførte Ytring, som var blevet fremført i Folketinget, »at Vivisektions-spørgsmaalet i Almindelighed endnu var aabent«, udtale den Formening, at dette Spørgsmaal virkelig maatte siges at være fuldkommen afgjort, saafremt man ikke

paatænkte en fuldstændig Revolution i Naturrettens hidtil gjældende Grundsætninger med Hensyn til Menneskets og Dyrenes indbyrdes Stilling, og saafremt man ikke uden for de sagkyndiges Kreds vedvarende vilde renoncere paa Evnen til at skjælné mellem Betydningen af de virkelig og utvivlsomt kompetente sagkyndiges Erklæringer, og Udtalelser af inkompetente Personer. Fakultetet maatte altsaa paa Videnskabens Vegne bestemt og kraftig protestere mod enhver Ordning, hvorved der tillagdes en ikke lægevidenskabelig Avtoritet, som ikke var i Besiddelse af Sagkundskab paa dette Omraade, at afgjøre, hvem der skulde have Tilladelse til at anstille deslige Forsøg, eller hvilke nærmere Betingelser der maatte knyttes til en saadan Tilladelse. Ved en saadan Bestemmelse vilde man nemlig her blive udsat for lignende uholdbare og for Videnskaben utaalelige Tilstande, som man i England havde faaet ved en saadan Lov, hvilken man nu af al Magt arbejdede paa at faa ophævet. Der var saa meget mindre Grund til her at søge at faa en til Indskrænkning af videnskabelige Forsøg paa Dyr rettet Lov, som slige Forsøg her til Lands hidtil kun havde været udførte i et meget ringe Omfang og, saa vidt vidstes, udelukkende bleve drevne i den Anstalt, som af Staten var blevet oprettet, særlig med Hensyn til saadanne Forsøg, om hvis Berettigelse den Gang ingen nærede Tvivl, og hvor denne Anstalts Bestyrer, Professoren i Fysiologi, personlig var ansvarlig for, at de ikke misbrugtes, og at de udførtes paa rette Maade.

Det vilde formentlig være ganske urimeligt at udvide eller forandre den, som det forekom Fakultetet, fuldkommen tilstrækkelige, bestaaende Lov om Dyrplageri, af Hensyn til den abstrakte Mulighed, at maaske en Gang et eller andet Individ, som manglede de fornødne videnskabelige Forudsætninger, muligvis kunde finde paa at foretage saadanne Experimenter, eftersom der til Dato aldrig havde foreligget noget saadant Tilfælde, og eftersom det i paakommende Tilfælde vistnok i Regelen eller altid vilde være saare let for Dommeren at afgjøre, om vedkommendes hele Udvikling og Livsstilling indeholdt den fornødne Garanti for hans Kvalifikation til slige Forsøg eller ikke. Hvis det mod Forventning nogen Sinde skulde forekomme, at Dommeren kunde være i Tvivl i saa Henseende, vilde Spørgsmaalet vel ogsaa uden nogen særlig Lovbestemmelse rimeligvis blive afgjort ved en Forespørgsel hos en af de nærmest sagkyndige Avtoriteter, enten den specielt sagkyndige Forstander for Universitetets fysiologiske Laboratorium eller det medicinske Fakultet som den Avtoritet, der her nærmest repræsenterede hele den medicinske Videnskab.

Saafernt Ministeriet imidlertid desuagtet maatte finde nogen Anledning til at foranledige, at det blev bestemt ved Lov, at Dommeren, hvis han i noget Tilfælde skulde være i Tvivl, om nogen, der havde udført slige Forsøg, var i Besiddelse af de dertil fornødne Forudsætninger og, om han havde udført dem paa en forsvarlig Maade, skulde indhente en Erklæring eller Betænkning fra det medicinske Fakultet, vilde dette naturligvis ikke kunne have noget at indvende mod en saadan eventuel Tilsætning til den bestaaende og forresten med Hensyn til det saakaldte Vivisektionsspørgsmaal formentlig fuldkommen tilstrækkelige Lov om Dyrplageri.

Efter at være blevet bekendt med denne Erklæring udtalte Justitsministeriet i Skrivelse til Undervisningsministeriet af 15. Novbr., at om det end ikke kunde antage, at en Lov, der gjorde Vivisektioner, foretagne uden for Universitetets

Laboratorium, afhængige af en Tilladelse, i og for sig vilde kunne komme i Strid med de af Fakultetet hævdede Synspunkter, og for saa vidt ikke vilde være ganske overflødig, som Fakultetets Mening om, at den nuværende Lovgivning vilde kunne ramme enhver af inkompetente Personer foretagen Vivisektion, næppe var holdbar, mente det dog ikke, at der for Tiden forelaa nogen Nødvendighed for, eller at Tidspunktet kunde anses for hensigtsmæssigt til at fremsætte et dertil sigtende Lovforslag.

I Overensstemmelse hermed tilskrev Undervisningsministeriet under 17. Novbr. 1882 Konsistorium til nærmere Kommunikation for Fakultetet.

7. Det pathologisk-anatomiske Museum.

Det lægevidenskabelige Fakultet gjentog i Skrivelse til Konsistorium af 3. Oktbr. 1882 sit tidligere Andragende, jfr. Aarb. f. 1880—81 S. 1142—46 og f. 1881—82 S. 173 og 179, om, at der maatte søges bevilget Museet en Sum af 1000 Kr. en Gang for alle til Anskaffelse af forskellige nødvendige Gjenstande til Brug ved Undervisningen og videnskabelige Undersøgelser. Andragendet anbefalede af Konsistorium under 9. s. M., hvorefter Ministeriet ved anden Behandling af Finansloven f. 1883—84 stillede fornødent Forslag herom. Beløbet bevilgedes.

VIII. Universitetets Forhold ud ad til.

Fra Generalinspektøren for den offentlige Undervisning i Frankrig, Mr. Michel Bréal, modtog Konsistorium i Febr. 1882 en Skrivelse, i hvilken han, efter Bemyndigelse fra Ministeren for den offentlige Undervisning, foreslog Kjøbenhavns Universitet at indtræde i en Bytteforbindelse med Frankrig om akademiske Skrifter, saaledes, at Kjøbenhavns Universitet aarlig ydede 18 Exemplarer af hvert af dets akademiske Publikationer mod til Gjengjæld at modtage c. 900 Doktordisputatser foruden c. 100 andre akademiske Skrifter, i alt c. 1000 Publikationer aarlig. Efter at Konsistorium herom havde indhentet en Erklæring fra Universitetsbibliothekaren, der paa det varmeste anbefalede (9. Febr.) at indtræde i den foreslaaede Bytteforbindelse, tilskrev Konsistorium under 25. Febr. Mr. Bréal, at det med Glæde modtog Tilbudet og var rede til at yde det begjærede Antal af de danske akademiske Skrifter, leverede frit i Paris. Hvad Modtagelsen af de franske Skrifter angik, var det fra fransk Side forlangt, at Kjøbenhavns Universitet skulde modtage disse fra Leipzig. Konsistorium gik vel ind herpaa, men henstillede dog, at der heri maatte ske den Forandring, at Skrifterne modtoges frit hertil.

Under 31. Maj 1882 sendte Mr. Bréal et Udkast til et Reglement for Bytteforbindelsen. Hyad angik Modtagelsen af de franske Skrifter var han villig til at rette Bestræbelserne paa, at de kunde modtages frit i Kjøbenhavn; men dette lod sig i ethvert Tilfælde ikke gjøre for det første Aar. Over dette Reglement begjærede Konsistorium en Erklæring fra Universitetsbibliothekaren, navnlig med Hensyn til, at man fra fransk Side tænkte sig, at den første Udvexling skulde finde Sted i Novbr. 1882. I Skrivelse af 20. Juni udtalte Bibliothekaren sin Betænkelighed herved, da man kun havde ganske faa Exemplarer tilbage af akademiske Skrifter. Hvis man ikke ved Kjøb vilde supplere